

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ŞƏHƏRSALMA VƏ TİKİNTİYƏ
DAİR NORMATİV SƏNƏDLƏR SİSTEMİ**

AzDTN 2.8-4

**NEFT VƏ NEFT MƏHSULLARI ANBARLARI.
LAYİHƏLƏNDİRMƏ NORMALARI**

RƏSMİ NƏŞR

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
DÖVLƏT ŞƏHƏRSALMA VƏ ARXİTEKTURA KOMİTƏSİ**

BAKİ-2026

İşləyib: *Azərbaycan İnşaat və Memarlıq Elmi Tədqiqat İnstitutu*

**Təsdiqə hazırlayıb
və təqdim edib:** *Azərbaycan Respublikasının Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin Texniki normalar, elm və layihəçilərlə iş şöbəsi*

Təsdiq edilib: *Azərbaycan Respublikası Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin Kollegiyasının 24.06.2026-cı il 2026-cı il tarixli 3-35/3-2-6/2026 nömrəli qərarı ilə*

Qüvvəyə minib: *16.07.2026-cı il tarixdən*

**Hüquqi Aktların
Dövlət Reyestrinin
qeydiyyat nömrəsi:** *15202606245326*

İlk dəfə qəbul edilir

Bu texniki normativ hüquqi akt qüvvəyə mindiyi tarixdən СНиП II-106-79 “Склады нефти и нефтепродуктов” normativ sənədlərin Azərbaycan Respublikası ərazisində hüquqi qüvvəsi dayandırılır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ŞƏHRİSALMA VƏ TİKİNTİYƏ DAİR NORMATİV SƏNƏDLƏR SİSTEMİ

NEFT VƏ NEFT MƏHSULLARI ANBARLARI. LAYİHƏLƏNDİRMƏ NORMALARI

1. Tətbiq sahəsi

1.1. Bu Normalar yeni və yenidən qurulan neft və neft məhsulları anbarlarının layihələndirilməsinə şamil edilir və həmin obyektlər üçün yanğın təhlükəsizliyi tələblərini müəyyən edir.

1.2. Bu Normalar aşağıdakılara şamil edilmir:

- xüsusi normalar əsasında layihələndirilən qeyri-mülki təyinatlı neft və neft məhsulları anbarlarına;
- sıxılmış karbohidrogen qazlarının saxlanması üçün nəzərdə tutulmuş anbarlara;
- 20 °C temperaturda doymuş buxar təzyiqi 93,1 kPa-dan (700 mm civə sütunu) çox olan neft və neft məhsullarının anbarlarına;
- sintetik yağ əvəzedicilərinin saxlanması üçün nəzərdə tutulmuş anbarlara;
- qaya süxurlarında və daş duz yataqlarında yerləşən yeraltı anbarlara;
- tərkibinə texnoloji qurğular daxil olan və ya texnoloji qurğu kimi istifadə olunan rezervuarlara və digər tutumlara.

2. Normativ istinadlar

Bu Normalarda aşağıdakı normativ hüquqi aktlara və normativ sənədlərə istinad edilmişdir:

“Energetika haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu;

“Texniki təhlükəsizlik haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu;

“Yanğın təhlükəsizliyi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu;

“Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu;

“Elektrik şəbəkələrinin mühafizə zonalarının ölçüləri və həmin ərazilərdə təsərrüfat işlərinin aparılmasına dair tələblər” (Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 16.05.2024-cü il tarixli 261 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmişdir);

“Təhlükə potensialı təbiət və texnogen xarakterli hadisələrin baş vermə ehtimalının yüksək olduğu zonalarda mühafizə tədbirlərinin növləri və onların tətbiqi halları” (Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 06.02.2017-ci il tarixli 31 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmişdir);

“Elektrik qurğularının quraşdırılması Qaydaları” (Azərbaycan Respublikası Energetika Nazirliyinin kollegiyasının 27.06.2024-ci il tarixli 3-15/3-1-4/2024 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmişdir);

“Magistral neft kəmərlərinin istismarında texniki təhlükəsizlik Qaydaları” (Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin 13.04.2023-cü il tarixli 20/01-020 №-li Qərarı ilə təsdiq edilmişdir);

“Ticarət və ictimai iaşə müəssisələri, yarmarkalar, baza və anbarlar üçün yanğın təhlükəsizliyi Qaydaları” (Azərbaycan Respublikası DİN BDYTI-nin 06.05.2002-ci il tarixli 43 № Əmri ilə təsdiq edilmişdir);

AzDTN 2.6-1*	Dövlət Şəhərsalma Norma və Qaydaları. Şəhər, qəsəbə və kənd yaşayış məskənlərinin planlaşdırılması və tikilib abadlaşdırılması;
AzDTN 2.6-3	Sənaye müəssisələrinin baş planları;
AzDTN 2.11-1	Su təchizatı. Xarici şəbəkə və qurğular;
AzDTN 2.11-3*	Binaların daxili su təchizatı və kanalizasiyası. Layihələndirmə normaları;
AzDTN 2.21-1	Döşəmələr. Layihələndirmə normaları;
TNvəQ 2.04.09-84	Bina və qurğuların yanğın avtomatikası;
TLÜN 24-86	Partlayış və yanğın təhlükəsinə görə binaların və otaqların kateqoriyalarının müəyyən edilməsi;
DÜİST 9238-83	Rels izi 1520 (1524) mm olan dəmir yollarında hərəkət tərkibinin və tikililərin yaxınlıq əndazələri;
DÜİST 8220-85*	Yeraltı texniki yanğın hidrantları. Texniki şərtlər;
DÜİST 31385-2016	Neft və neft məhsulları üçün şaquli silindrik polad rezervuarlar;
DÜİST 17032-2022	Neft məhsulları üçün üfüqi polad rezervuarlar.

Qeyd. Matn üzrə göstərilən işarələnmələr aşağıdakı mənalara ifadə edir:

AzDTN – Azərbaycan Dövlət Tikinti Normaları;

TNvəQ – Tikinti Norma və Qaydaları;

DÜİST – Dövlət Ümumittifaq Standartı (Dövlətlərarası Standart);

TLÜN – Texnoloji Layihələndirmə üzrə Ümumittifaq Normalar.

3. Əsas anlayışlar

Bu Normalarda aşağıdakı əsas anlayışlardan istifadə edilmişdir:

aralıq rezervuar (boşaltma tutumu) - doldurma-boşaltma estakadalarında sisternlərin doldurulması və ya boşaldılması əməliyyatlarının həyata keçirilməsini təmin etmək üçün nəzərdə tutulmuş rezervuar;

rezervuarın nominal həcmi - rezervuarın həcmələrinin nomenklaturasının müəyyən edilməsi, anbarların ümumi tutumunun hesablanması, rezervuar parklarının tərtibatı, habelə yanğınsöndürmə qurğularının və vasitələrinin seçilməsi məqsədilə müxtəlif konstruksiyalı rezervuarlar üçün qəbul edilən şərti yuvarlaqlaşdırılmış həcm göstəricisi;

rezervuarlar parkı - magistral neft və neft məhsulları kəməri ilə nəql edilən neft və neft məhsullarının qəbulu, saxlanması, hazırlanması, qarışdırılması və vurulması üçün nəzərdə tutulmuş rezervuarlardan, digər qurğu və binalardan ibarət obyekt;

dəmir yolu doldurma-boşaltma estakadası - neft və neft məhsullarının dəmir yolu sisternlərinə doldurulması və ya onlardan boşaldılması əməliyyatlarının yerinə yetirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş, müvafiq doldurma-boşaltma avadanlığı ilə təchiz edilmiş xüsusi dəmir yolu qurğusu. Estakadalar birtərəfli və ya ikitərəfli ola bilər;

doldurma-boşaltma qurğusu - neft və neft məhsullarının dəmir yolu və ya avtomobil sisternlərinə, habelə tankerlərə doldurulmasını və onlardan boşaldılmasını təmin edən texniki vasitələr kompleksi;

qablaşdırma yeri - neft məhsullarının tutumu 40 litrə qədər olan qablara doldurulması əməliyyatlarının yerinə yetirilməsini təmin edən, alət və cihazlarla təchiz edilmiş bina və ya qurğu;

məhsul nasos stansiyası - neft və neft məhsullarının vurulması və nəqli üçün nəzərdə tutulmuş, bina daxilində, talvar altında və ya açıq meydançada yerləşdirilən nasos aqreqatları kompleksi;

neft və neft məhsulları anbarları - neft və neft məhsullarının qəbulu, saxlanması və istehlakçılara verilməsi üçün nəzərdə tutulmuş binalar, rezervuarlar və digər qurğular kompleksi;

neft məhsulu - neftin, qaz-kondensatının, karbohidrogen və kimyəvi xammalın emalı nəticəsində əldə edilən, normativ sənədlərin və texniki rəqlamentlərin tələblərinə cavab verən hazır məhsul;

neft tutucu - tullantı sularının qravitasiya üsulu ilə ayrılan neft və neft məhsullarından, çökmüş mexaniki qarışıqlardan və asılı maddələrdən mexaniki təmizlənməsi üçün nəzərdə tutulmuş qurğu;

səyyar yangınsöndürmə texnikası - köpükəmələgətirici maddənin yangınsöndürən maşınlar və ya motopompalar vasitəsilə yangınsöndürmə məhluluna verilməsi;

köpüklü yangınsöndürmə sistemi - su və köpükəmələgətirici maddə üçün rezervuarlardan, nasos stansiyasından, məhlul boru kəmərləri şəbəkəsindən və yangın hidrantlarından ibarət sistem.

4. Ümumi müddəalar

4.1. Neft və neft məhsullarının anbarları layihələndirilərkən "Energetika haqqında", "Texniki təhlükəsizlik haqqında", "Yangın təhlükəsizliyi haqqında", "Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunlarının tələbləri nəzərə alınmalıdır.

Neft və neft məhsulları anbarları ümumi tutumundan və bir rezervuarın maksimal həcmindən asılı olaraq aşağıdakı kateqoriyalara bölünür:

Cədvəl 1

Anbarların kateqoriyası	Bir rezervuarın maksimal həcmi, m ³	Anbarın ümumi tutumu, m ³
I	Normalaşdırılmır	100 000-dən çox
II	Normalaşdırılmır	20 000-100 000 (100 000 daxil olmaqla)
IIIa	5000-dək (5000 daxil olmaqla)	10 000-20 000 (20 000 daxil olmaqla)
IIIb	2000-dək (2000 daxil olmaqla)	2 000-10 000 (10 000 daxil olmaqla)

IIIc	700-dək (700 daxil olmaqla)	2 000-dək (2 000 daxil olmaqla)
------	-----------------------------	---------------------------------

Anbarların ümumi tutumu rezervuarlarda və qablarda saxlanılan məhsulların ümumi həcmi ilə müəyyən edilir. Rezervuarların və qabların həcmi onların nominal həcminə uyğun olaraq qəbul edilir. Tətbiq edilən rezervuarın nominal həcmələri əlavə 1-də verilmişdir.

Ümumi tutum təyin edilərkən aşağıdakıların nəzərə alınmamasına yol verilir:

- doldurma - boşaltma estakadalarında yerləşən aralıq rezervuarlar (boşaltma həcmələri);
- ümumi tutumu 100 m³-dən çox olmayan qazanxana və dizel elektrik stansiyasının istehlak rezervuarını;
- axıntıların toplandığı rezervuarlar;
- işlənmiş neft məhsulları və yağların toplanması üçün ümumi tutumu 100 m³-dən çox olmayan rezervuarlar (rezervuarlar parkından kənarda);
- istehsalat və ya istehsalat-yağış tullantı sularının təmizləyici qurğularında istifadə edilən neft məhsulları rezervuarları və ayırıcı rezervuarlar.

4.2. Neft və neft məhsulları anbarlarının bina və otaqlarının partlayış və yanğın təhlükəsi üzrə kateqoriyaları TLÜN 24-nin tələblərinə, texnoloji layihələndirmə normalarına, habelə müəyyən edilmiş qaydada təsdiq edilmiş xüsusi təsnifat və siyahılar üzrə qəbul edilməlidir.

4.3. Neft və neft məhsullarının saxlanması üçün nəzərdə tutulmuş rezervuarlar, anbar binaları və qurğuları yerləşmə xüsusiyyətlərinə görə yerüstü və yeraltı olmaqla təsnif edilir:

- rezervuardakı mayenin və ya anbar binasına və ya qurğusuna doldurulan mayenin ən yüksək səviyyəsi bitişik sahənin ən aşağı planlaşdırma səviyyəsindən ən azı 0,2 m aşağı (rezervuarın divarlarından və ya bina və ya qurğunun divarlarından 3 m məsafədə) olarsa - yeraltı (qrunta batırılmış və ya qrunla örtülmüş - yeraltı saxlama);
- digər hallarda - yerüstü (yerüstü saxlama).

Qrunut tökmələrinin eni paylanan mayenin hidrostatik təzyiqinə əsasən təyin edildikdə şaquli rezervuarın (silindrşəkilli və düzbucaqlı) divarından tökmənin kənarına və ya şaquli rezervuar (silindrşəkilli) divarının istənilən nöqtəsindən tökmənin yamacına qədər olan məsafə 3 m-dən az olmamalıdır.

4.4. Neft və neft məhsulları anbarlarının tikili və qurğularının odadavamlılıq dərəcələri I, II və ya IIIa olmalıdır.

4.5. Neft və neft məhsulları anbarlarının tikili və qurğuları layihələndirilərkən "Magistral neft kəmərlərinin istismarında texniki təhlükəsizlik Qaydaları"nın və digər aidiyyəti normativ sənədlərin tələbləri nəzərə alınmalıdır.

Neft və neft məhsulları anbarlarının və digər obyektlərin tikili və qurğuları arasındakı məsafə təyin edilərkən, bu Normalarla müəyyən edilmiş yanğına qarşı ara məsafələri ilə yanaşı, digər normativ sənədlərlə (sanitariya, ekoloji və s.) müəyyən edilmiş qaydada təsdiq edilmiş məsafələr də nəzərə alınmalıdır.

4.6. Neft və neft məhsulları anbarlarının layihələndirilməsi zamanı aparılmış ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi sənədinə uyğun təbii ətraf mühitin (su obyektləri, torpaq, hava) çirklənməsinin qarşısının alınması üçün zəruri tədbirlər nəzərdə tutulmalıdır.

5. Baş plan

5.1. Partlayış-yanğın və yanğın təhlükəli istehsalat sahələrində olan neft və neft məhsulları anbarlarının tikili və qurğularından digər obyektlərə qədər minimum məsafələr cədvəl 2-yə uyğun olaraq qəbul edilməlidir.

Cədvəl 2

Obyektlər	Kateqoriyalar üzrə (cədvəl 1) anbar tikili və qurğularından digər obyektlərə qədər minimum məsafələr, <i>m</i> ;				
	I	II	IIIa	IIIb	IIIc
1. Qonşu müəssisələrin bina və tikililəri	100	40 (100)	40	40	30
2. Meşə massivləri: iynəyarpaqlı və qarışıq cinsləri enliyarpaqlı cinslər	100 20	50 20	50 20	50 20	50 20
3. Meşə materialları, torf, lifli maddələr, ot, saman anbarları, həmçinin açıq torf süxur sahələri	100	100	50	50	50
4. Ümumi istifadədə olan dəmir yolları (bəndin altına və ya çuxurun kənarınadək): stansiyalarda yolayırıcılar və platformalarda mənzillərdə	150 80 60	100 70 50	80 60 40	60 50 40	50 40 30
5. Ümumi istifadədə olan avtomobil yolları (hərəkət hissəsinin kənarınadək): - I, II, III dərəcəli yollar - IV və V dərəcəli yollar	75 40	50 30	45 20	45 20	45 15
6. Yaşayış və ictimai binalar	200	100(200)	100	100	100
7. Ümumi istifadəli yanacaq doldurma məntəqələrinin paylayıcı kolonkaları	50	30	30	30	30
8. Qarajlar və avtomobillər üçün açıq duracaqlar	100	40 (100)	40	40	40
9. Anbara aid olmayan kanalizasiya təmizləyici qurğuları və nasos stansiyaları	100	100	40	40	40
10. Anbara aid olmayan su təchizatı qurğuları	200	150	100	75	75
11. Rezervuarlar parkı üçün qəza anbarı	60	40	40	40	40
12. Partlayış-yanğın təhlükəli istehsalatların texnoloji qurğuları və	100	100	100	100	100

qazın yandırılması üçün məşəl qurğuları					
Qeyd. Mötərizədə göstərilən məsafələr ümumi tutumu 50000 m ³ -dən çox olan II kateqoriyalı anbarlar üçün qəbul edilməlidir.					

Cədvəldə göstərilən məsafələr təyin edilərkən aşağıdakılar nəzərə alınmalıdır:

- bina və qurğuların arasında - bina və tikililərin divarları və ya konstruksiyalarının xarici səthləri arasındakı ən qısa məsafə;
- doldurma-boşaltma qurğuları üçün məsafə - dəmir yolu xəttinin oxundan doldurma-boşaltma estakadasına qədər olan məsafə;
- avtomobil sisternlərinin doldurma-boşaltma qurğularından, nasoslar, konteynerlər və s. üçün meydançalardan (açıq və talvar altında olan) məsafə - bu meydançaların sərhədlərindən hesablanır;
- texnoloji estakadalardan və boru kəmərlərindən məsafə - kənar boru kəmərinə hesablanır;
- məşəl qurğularından məsafə - məşəl qurğusunun gövdəsindən hesablanır.

5.2. Neft və neft məhsulları anbarlarının tikili və qurğuları layihələndirilərkən bu Normaların cədvəl 2-də nəzərdə tutulmayan obyektlərə (yaşayış binalarına, fərdi yaşayış evlərinə, yataqxanalara, ictimai və inzibati binalara, müvəqqəti salınmış qəsəbələrə, sənaye və kənd təsərrüfatı müəssisələrinə, elektrikötürücü xətlərinə və elektrik yarımstansiyalarına) qədər minimum məsafələr "Təhlükə potensialı təbiət və texnogen xarakterli hadisələrin baş vermə ehtimalının yüksək olduğu zonalarda mühafizə tədbirlərinin növləri və onların tətbiqi halları"na uyğun olaraq müəyyən edilir.

5.3. Neft və neft məhsulları anbarlarını meşə ərazilərində yerləşdirərkən, onların tikintisi meşələrin qırılması ilə əlaqədar olduqda, iynəyarpaqlı meşə massivinə qədər olan məsafənin 2 dəfə azaldılmasına yol verilə bilər. Bu halda anbarın ətrafındakı meşə massivi boyunca eni 5 m-dən az olmayan şumlanmış torpaq zolağı nəzərdə tutulmalıdır.

5.4. Anbar bina və qurğularından açıq yerləşən torf sahələrinə qədər olan məsafənin cədvəl 2-nin 3-cü bəndində göstərilən müvafiq kateqoriyalı anbarların bina və tikililərindən olan məsafənin yarısına qədər, açıq torf sahələrinin səthinin eni 0,5 m-dən az olmayan torpaq qatı ilə örtülməklə 2 dəfə azaldılmasına yol verilir.

5.5. Neft və neft məhsullarının anbarlarının rezervuarlar parkı əsasən qonşu yaşayış məntəqələrinin, müəssisələrinin, dəmir yollarının ərazilərinə nisbətən yerin daha alçaq hissəsində yerləşdirilməlidirlər.

Neft və neft məhsullarının rezervuar parkını qonşu yaşayış məntəqələrinin, müəssisələrin və ümumi istifadədə olan dəmir yollarının ərazisinin hündürlüyü ilə müqayisədə daha yüksək hündürlükdə, rezervuarlar parkından 200 m-ə qədər məsafədə olan meydançalarda yerləşdirərkən, o cümlədən neft və neft məhsulları anbarlarını çay sahillərində suyun səviyyəsindən (ən yüksək səviyyədə) 200 m və ya daha az məsafədə yerləşdirərkən rezervuarlarda qəza baş verdikdə neft və neft məhsullarının yaşayış məntəqəsinin və ya müəssisənin ərazisinə, ümumi istifadədə olan dəmir yolu relslərinə və ya su hövzəsinə dağılma ehtimalını istisna edən əlavə tədbirlər nəzərdə tutulmalıdır. Təhlükə potensialı rezervuarlar parkının istismarı üçün Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyinin normativ hüquqi aktları ilə müəyyən edilən texniki təhlükəsizlik tələblərinə

riayət olunmasına, istehsal nəzarətinin təşkilinə dair tələblər təmin edilməlidir. Fövqəladə hadisələr haqqında yerli xəbərdarlıq sistemi yaradılmalıdır.

5.6. Neft və neft məhsulları üçün yerüstü rezervuarlardan anbar bina və qurğularına qədər olan məsafə cədvəl 3-ə müvafiq qəbul edilməlidir.

Cədvəl 3

Anbar binaları və tikililəri	Kateqoriyalar üzrə anbarların yerüstü rezervuarlardan məsafə, m;				
	I	II	IIIa	IIIb	IIIc
1. Doldurma-boşaltma qurğuları:					
<i>a) dəniz və çay gəmiləri üçün (doldurma-boşaltma yanılma və pirsleri);</i>	75	50	50	50	50
<i>b) dəmir yolu (dəmir yolu doldurma-boşaltma estakadaları) və avtomobil yolları sistemləri üçün</i>	30	20	20	20	20
2. Məhsul nasos stansiyaları (nasos sexləri), məhsul nasos stansiyalarının siyirtmə qovşaqları, ölçü və qeydiyyat qovşaqları üçün bina və meydançalar, təmizlənməmiş nefttərkibli tullantı suları üçün maye paylama və qablaşdırma yerləri, kanalizasiya nasos stansiyaları	30	15	15	15	10
3. Qablaşdırılmış neft məhsulları üçün anbar binaları, neft məhsullarının qablarda saxlanması, qablarının (işlənmiş və ya təmiz yanacaq üçün) saxlanması üçün sahələr, işlənmiş neft məhsullarının toplanması üçün binalar və meydançalar	30	20	20	20	15
4. Su kəməri (içməli) və yanğın nasosu stansiyaları, yanğın növbətçi otaqları və yanğın texnikası və ilkin yanğınsöndürmə vasitələri üçün anbar otaqları, rezervuarlar və ya su anbarları (suburaxıcı quyulara və ya suqəbuledici yerlərinə qədər)	40	40	40	40	30
5. İstehsalat tullantı sularının (neft və neft məhsulları ilə çirklənmiş) təmizləyici qurğuları:					
<i>a) durulducu hovuzlar, lilyiğicilər, qapalı nefttutucuları, binadan kənarda flotasiya qurğuları (su səthinin sahəsi 400 m² və artıq), həcmi 700 m³ və daha çox olan bufer rezervuarlar və durulducu rezervuarlar ;</i>	30	30	30	30	20
<i>b) binalarda flotasiya qurğuları və filtrlər, qapalı neft tutucuları (su səthinin sahəsi 400 m²</i>	15	15	15	15	10

və artıq), həcmi 700 m ³ -dən az olan bufer rezervuarlar və durulducu rezervuarlar, şlamıyığıcı rezervuarlar və ozonlaşdırıcı cihazlar daxil olmaqla çöküntünü yuma qurğuları; c) buxarlandırıcı hovuzlar	24	24	18	15	15
6. Açıq alovdan istifadə edilən istehsal prosesləri (neft qızdırıcı sobalar, qazanxanalar, qaynaq prosesləri və s.) olan bina və tikililər, qarajlar və "a" və "b" rezervuarlardan avtomobillərə texniki xidmət otaqları: a) tezalısan neft və neft məhsulları olan rezervuarlar; b) yanar neft və neft məhsulları olan rezervuarlar	60 60	40 30	40 30	40 30	30 24
7. Yanğınsöndürmə deposunun binaları (yaşayış otaqlarsız), inzibati və məişət binaları	40	40	40	40	30
8. Neft mədənlərinin mərkəzi toplanma məntəqələrində partlayış və yanğın təhlükəli istehsalat obyektləri olan texnoloji qurğular (neft, qaz və suyun tədarüki qurğuları, lay sularının ilkin çökdürülməsi)	40	40	40	40	24
9. Təmizləyici qurğuların buraxılış və ya qəbul qovşaqları	30	30	30	30	30
10. Daxili avtomobil yollarının və keçidlərinin hərəkət hissəsinin kənarı	15	15	9	9	9
11. Anbarların digər bina və qurğuları	20	20	20	20	20
Qeyd. Yanalmada dayanan hesablama gəmisinin gövdəsinin ən yaxın hissəsinə qədər olan məsafə cədvəl 1a bəndinə, digər hallarda bu Normaların 5.1-ci bəndinə uyğun olaraq müəyyən edilir.					

5.7. Neft və neft məhsulları üçün yeraltı rezervuarlardan anbar bina və qurğularına qədər olan məsafə aşağıdakı kimi qəbul edilməlidir:

- su kəməri (içməli) və yanğın nasosu stansiyalarına, yanğınsöndürmə məntəqələrinə və yanğın avadanlığı və ilkin yanğınsöndürmə vasitələri üçün saxlama otaqlarına, yanğınsöndürmə rezervuarlarına və ya su anbarlarına (suqəbuledici quyulara), inzibati və məişət binalarına, açıq alovun tətbiq edildiyi istehsal proseslərinin bina və qurğularına qədər - cədvəl 3-ə uyğun olaraq;
- anbarların digər tikili və qurğularına qədər cədvəl 3-də göstərilən məsafənin 50%-ə qədər azaldılmasına yol verilir;
- dərinə basdırılmış məhsul nasos stansiyalarına qədər bütöv (boşluqsuz) divar tərəfdən - 3 m-dən az olmamaqla (bu Normaların 10.2-ci bəndində göstərilən hallar istisna olmaqla).

5.8. Dəmir yolu və avtomobil sisternləri, dəniz və çay gəmiləri üçün (doldurma-boşaltma yanalmalarında) doldurma-boşaltma qurğularından anbar binaları və tikililərinədək (rezervuarlar istisna olmaqla) olan minimum məsafələr cədvəl 4-ə uyğun qəbul edilməlidir.

Cədvəl 4

Anbar bina və qurğuları	Kateqoriyalar üzrə anbarların doldurma-boşaltma qurğularından məsafə, m				
	I	II	IIIa	IIIb	IIIc
1. Məhsul nasos stansiyaları (nasos sexləri), nasos stansiyalarının siyirtmə qovşaqları üçün binalar və meydançalar, ölçü və qeydiyyat qovşaqları, qablaşdırma yerləri, neft məhsullarının konteynerlərdə saxlanması üçün anbar binaları, işlənmiş neft məhsullarının toplanma məntəqələrinin bina və meydançaları	$\frac{18}{12}$	$\frac{18}{12}$	$\frac{15}{10}$	$\frac{15}{10}$	$\frac{10}{8}$
2. Neft məhsullarının və təmiz yanacaq qablarının saxlanması üçün açıq meydançalar, təmizləyici qurğuların qəbul və ya buraxılış qovşağı	$\frac{20}{15}$	$\frac{20}{15}$	$\frac{15}{10}$	$\frac{15}{10}$	$\frac{10}{8}$
3. Su kəməri (içməli) və yangınəleyhinə nasos stansiyaları, yangınəleyhinə rezervuarlar və ya su anbarları (suburaxıcı quyulara və ya su buraxma yerlərinə qədər), yangın növbətçi otaqları və yangın texnikası və ilkin yangınsöndürmə vasitələri üçün anbar otaqları	$\frac{40}{30}$	$\frac{40}{30}$	$\frac{40}{30}$	$\frac{40}{30}$	$\frac{40}{30}$
4. Yangın depolarının binaları (yaşayış otaqları olmayan), inzibati və məişət binaları	40	40	30	30	30
5. Doldurma-boşaltmalı dəmir yolu estakadalarının aralıq rezervuarları (boşaltma tutumları);	Estakadaların və dəmir yollarının hüduqlarından kənarda normalaşdırılır				
6. Açıq alovun tətbiq edildiyi istehsal prosesləri olan anbar bina və qurğuları	$\frac{40}{30}$	$\frac{40}{30}$	$\frac{40}{30}$	$\frac{40}{30}$	$\frac{40}{30}$
Qeyd: 1. Surətdə göstərilən məsafələr tezalısan, məxrəcdə isə yanar neft və neft məhsulları olan doldurma-boşaltma qurğularına aiddir. 2. Alışma temperaturu 120°C-dən yuxarı olan neft məhsullarının doldurulması və boşaldılması üçün nəzərdə tutulmuş avtomobil sisternlərinin doldurma-boşaltma qurğularının bilavasitə yağların doldurulması, boşaldılması və qablaşdırılması üçün dəmir yolu estakadalarında yerləşdirilməsinə yol verilir.					

5.9. Açıq alovdan istifadə edilən istehsal proseslərinin yerləşdiyi qurğulardan məhsul nasos stansiyalarına, nasos stansiyalarının siyirtmə qovşaqları üçün meydançalara, nasos stansiyalarına və istehsalat tullantı sularının (neft və neft məhsulları ilə çirklənmiş) təmizləyici qurğularına, mayepaylama və qablaşdırma yerləri, anbar binalarına və qablaşdırılmış neft məhsullarının saxlanması və istifadə edilmiş qabların saxlanması üçün meydançalara qədər məsafə tezalısan neft və neft məhsulları saxlandıqda azı 40 m, yanar neft və neft məhsulları saxlandıqda isə azı 30 m qəbul edilməlidir.

Məhsuldarlığı 10000 m³/saat və daha çox olan magistral neft boru kəmərlərinin nasos stansiyalarının meydançalarından məhsul nasos stansiyalarına, siyirtmə qovşaqlarına, nasos stansiyalarının siyirtmə qovşaqları üçün meydançalara, həmçinin dəmir yolu sisternlərinin doldurma-boşaltma qurğularına qədər müəyyən edilmiş məsafələr 60 m-ə qədər artırılmalıdır.

5.10. İstehsalat tullantı sularının (neft və neft məhsulları ilə çirklənmiş) təmizlənməsi üçün nəzərdə tutulmuş açıq maye səthli (durulducu hovuzlar, neft tutucuları və s.) təmizləyici qurğularından, eləcə də şlam toplayıcılardan anbar tikili və qurğularına (rezervuarlar və binalar, istehsal prosesləri və açıq alovdan istifadə edilən qurğular istisna olmaqla) qədər məsafə 30 m-dən az olmamalıdır. IIIc kateqoriyalı anbarlarda yalnız yanar neft və neft məhsulları saxlandıqda bu məsafənin 24 m-ə qədər azaldılmasına yol verilir. Digər növ təmizləyici qurğulardan anbar tikili və qurğularına qədər olan məsafə 15 m-dən az olmayaraq qəbul edilir.

5.11. Qablaşdırılmış neft məhsulları üçün nəzərdə tutulmuş anbar binalarının dəmir yollarının yaxınlığında yerləşdirilməsinə tikilinin dəmir yoluna yaxınlaşma əndazəsi nəzərə alınmaqla DÜİST 9238-in tələblərinə uyğun olaraq yol verilir.

5.12. Bu Normalarda müəyyən edilmiş məsafələr istisna olmaqla, anbar tikili və qurğuları arasındakı məsafələr, həmçinin mühəndis şəbəkələrinin yerləşdirilməsi AzDTN 2.6-3-ə uyğun olaraq qəbul edilməlidir.

5.13. Neft və neft məhsulları anbarlarının ərazisi hündürlüyü 2 m-dən az olmayan yanmayan materiallardan hazırlamış və havanın sərbəst keçməsinə imkan verən hasarla əhatələnməlidir.

Anbar tikili və qurğularından hasara qədər olan məsafələr aşağıdakı kimi qəbul edilməlidir:

- iki tərəfdən doldurma-boşaltma avadanlığı ilə təchiz olunmuş doldurma-boşaltma dəmir yolu estakadalarından (məsafə hasara ən yaxın olan dəmir yolu xəttinin oxundan ölçülür) - 15 m-dən az olmayaraq;
- anbarların inzibati və məişət binalarından - normalaşdırılmış;
- digər anbar tikili və qurğularından - 5 m-dən az olmayaraq.

Neft və neft məhsulları anbarları digər müəssisələrin ərazisində yerləşdirildikdə həmin anbarlar üçün çəpərin quraşdırılması zərurəti sifarişçi tərəfindən layihə tapşırığı ilə müəyyən edilir.

5.14. Neft və neft məhsulları anbarlarının ərazisi texnoloji əlaqələr, yük dövriyyəsi və nəqliyyat növləri, sanitariya-gigiyenik, ekoloji, yanğın əleyhinə və digər tələblər nəzərə alınmaqla funksional istifadəsinə görə zona və bölmələrə bölünməlidir.

5.15. Neft və neft məhsulları anbarlarının ərazisində anbar tikili və qurğularından yüksəkdə yerləşdirilmiş magistral neft və neft məhsulları boru kəmərlərinin təmizləyici

qurğularının qəbul və buraxılış qovşaqları bu bina və tikililər tərəfdən 0,5 m-dən az olmayan hündürlükdə torpaq bənd və ya qoruyucu divarla əhatə edilməlidir.

5.16. I və II kateqoriyalı neft və neft məhsulları anbarlarında ərazinin sahəsindən asılı olmayaraq, ümumi avtomobil yolları şəbəkəsinə və ya anbarın və ya müəssisənin giriş yollarına azı iki müstəqil nəqliyyat çıxışı olmalıdır.

5.17. Rezervuarlar parkının sərhədləri boyunca, rezervuar qrupları arasında və doldurma-boşaltma qurğularının meydançalarına girişlərdə hərəkət hissəsinin eni 3,5 m-dən az olmayan və keçid tipli örtüyü olan yollar layihələndirilməlidir.

Hər iki tərəfdən doldurma-boşaltma qurğuları ilə təchiz olunmuş dəmir yolu estakadalarında yanğınsöndürmə avtomobilləri üçün dairəvi keçid olmalıdır.

5.18. Neft və neft məhsullarının qəbulu və buraxılması üçün rezervuarlar parkının, eləcə də dəmir yolu və avtomobil yolları ərazilərində daxili avtomobil yollarının hərəkət hissəsinin planlaşdırma səviyyəsi bitişik ərazinin planlaşdırma səviyyəsindən azı 0,3 m yüksək olmalıdır.

5.19. Neft və neft məhsulları anbarlarının ərazisinin yaşıllaşdırılması üçün enliyarpaqlı ağac və kol bitki cinsləri əkilməlidir.

Ərazilərin yaşıllaşdırılmasında çiçəklənmə zamanı pambığabənzər topacıqlar, lifli maddələr və tüklü toxumlar yayan enli yarpaqlı ağac və kol bitki cinslərinin əkilməsinə yol verilmir.

İstehsalat zonalarının dəmir yolu və avtomobil nəqliyyatının qəbul-buraxılış sahələrində, həmçinin rezervuarlar parkı zonasında yaşıllaşdırma üçün yalnız qazon tətbiq edilməlidir.

Rezervuarlar parkının bəndlənmiş ərazisinin daxilində qazon əkilməsinə yol verilmir.

5.20. Neft və neft məhsullarının daşınması üçün boru kəmərləri ilə binalar, qurğular və anbarların mühəndis şəbəkələri arasında xarici səthlər üzrə ən kiçik üfüqi məsafələr cədvəl 5-ə uyğun olaraq qəbul edilməlidir.

Cədvəl 5

Bina, qurğu və mühəndis şəbəkələri	Boru kəmərlərindən minimum üfüqi məsafə, m	
	yerüstü	yeraltı (o cümlədən kanal və arxlarda)
1. Neft və neft məhsulları üçün rezervuarlar (rezervuarın divarı)	3	4 (lakin rezervuarın bünövrəsinə qədər xəndək dərinliyindən az olmayaraq)
2. Qeyd edilən təzyiqli boru kəməri ilə inzibati-məişət binalarının bünövrələri:		
2,5 MPa-a qədər olduqda	12,5	5
2,5 MPa-dan yuxarı olduqda	25	10
3. Anbar hasarlarının bünövrələri, proyektor dirəkləri, qalereya, estakada, boru kəmərləri, kontakt şəbəkələri və rabitə xətlərinin dayaqları	1	1,5
4. Qeyd edilən təzyiqli boru kəməri ilə rels izi (daxili) 1520 mm olan dəmir yolu xəttinin oxu:		

2,5 MPa-a qədər olduqda	4	4 (lakin torpaq tökmələrin oturacağına qədər xəndək dərinliyindən az olmayaraq)
2,5 MPa-dan yuxarı olduqda	8	8 (lakin torpaq tökmələrin oturacağına qədər xəndək dərinliyindən az olmayaraq)
5. Daxili avtomobil yolları:		
bordür daşı (hərəkət hissənin kənarı)	1,5	1,5
küvetin xarici kənarı və ya yolun torpaq yatağının oturacağı	1	2,5
6. Hava elektrik verilişi xətlərinin dayaqlarının bünövrələri:		
1 kV-a qədər və xarici işıqlandırma	1	1,5
1 kV-dan 35 kV-a qədər (daxil olmaqla)	5	5
35 kV-dan yuxarı	10	10
7. Anbarların digər bina və qurğuları; həmçinin odadavamlılıq dərəcəsi I və II olan binaların boşluqsuz divarları.	3 0,5	3 3
8. Açıq transformator yarımstansiyaları və paylayıcı qurğular	10	10
9. Su kəməri, sənaye kanalizasiyası (təzyiqli və özaxınlı), drenajlar, təzyiqli məişət kanalizasiyası, çirkli su suaxıdıcı novlar	1,5	1,5
10. Özaxınlı məişət kanalizasiyası, suaxıdıcı novlar (şərti təmiz sular üçün)	3	3
11. İstilik boru kəmərləri (kanalın xarici divarına qədər)	1	1
12. Güc və rabitə kabelləri	1	1

6. Rezervuarlar parkı

6.1. Neft və neft məhsulları üçün rezervuarlar parkında DÜİST 31385 və DÜİST 17032 standartlarının tələblərinə uyğun olaraq rezervuar növləri tətbiq edilməlidir.

Donma temperaturu 0°C-dən yuxarı olan neft və neft məhsulları üçün üzən örtüklü və ya pontonlu* rezervuarların istifadəsi mümkün olmadıqda stasionar örtüklü rezervuarlar nəzərdə tutulmalıdır.

***Qeyd.** *Pontonlu stasionar örtüklü rezervuarlar bundan sonra pontonlu rezervuarlar, pontonsuz stasionar örtüklü rezervuarlar isə stasionar örtüklü rezervuarlar adlandırılacaq.*

6.2. Rezervuarlar qrup şəklində yerləşdirilməlidir.

Yerüstü rezervuarlar qruplarının ümumi tutumu, həmçinin eyni qrupda yerləşmiş rezervuarlar arasındakı məsafələr cədvəl 6-nın tələblərinə uyğun qəbul edilməlidir.

Cədvəl 6

Rezervuarlar	Bir qrupda yerləşən rezervuarların vahid nominal həcmi, m ³	Saxlanılan neft və neft məhsulunun növü	Qrupun yol verilən ümumi nominal tutumu, m ³	Qrupda yerləşən rezervuarlar arasındakı minimum məsafə
1. Üzən örtüklü	50 000 və artıq	Mayenin növündən asılı olmayaraq	200 000	30 m
	50 000-dən az	»	120 000	0,5D (30 m-dən çox olmamalıdır)
2. Pontonlu	50 000	Mayenin növündən asılı olmayaraq	200 000	30 m
	50 000-dən az	»	120 000	0,65D (30 m-dən çox olmamalıdır)
3. Stasionar örtüklü	50 000 və az	Alışma temperaturu 45°C-dən yuxarı olan neft və neft məhsulları	120 000	0,75D (30 m-dən çox olmamalıdır)
	50 000 və az	Alışma temperaturu 45°C və aşağı olan neft və neft məhsulları	80 000	0,75D (30 m-dən çox olmamalıdır)
Qeyd. 1. Qəbul edilmiş nümunəvi şaquli və üfüqi rezervuarların nominal həcmələri və onların əsas ölçüləri əlavə 1-də verilmişdir. 2. D -rezervuarın xarici diametri.				

6.3. Ümumi qrup tərkibində layihələndirilmiş həcmi 400 m³ və az olan yerüstü rezervuarlar hər birinin ümumi tutumu 4000 m³-ə qədər olan ayrı-ayrı qruplar şəklində bir meydançada (və ya əsasda) yerləşdirilməlidir. Bu halda qrupdakı rezervuarların divarlarına dair normativ məsafə normalaşdırılmır, bu cür qonşu qrupların ən yaxın rezervuarları arasındakı məsafə isə azı 15 m qəbul edilməlidir.

Bu rezervuarlardan həcmi 400 m³-dən çox olan rezervuarlara qədər məsafə cədvəl 6 üzrə qəbul edilməlidir, lakin 15 m-dən çox olmamalıdır.

6.4. Yeraltı rezervuarlarda maye səthinin sahəsi 7000 m²-dən, yeraltı rezervuarlar qrupunun ümumi maye səthinin sahəsi isə 14000 m²-dən çox olmamalıdır.

Bir qrupdakı yeraltı rezervuarların divarları arasındakı məsafə 1 m-dən az olmamalıdır.

6.5. Qonşu qruplarda yerləşən yaxın rezervuarların divarları arasındakı məsafə aşağıdakı kimi olmalıdır:

- nominal həcmi 20000 m³ və artıq olan yerüstü rezervuarlar üçün - 60 m, həcmi 20000 m³-ə qədər olan yerüstü rezervuarlar üçün - 40 m;

- yeraltı rezervuarlar üçün - 15 m.

Yerüstü rezervuarların hər bir qrupu, həmin rezervuarlarda saxlanılan bütün mayenin tam həcmi qəbul edə bilən ayrıca çalada və ya çuxurda yerləşdirildikdə, qonşu çala və çuxurların yuxarı kənarları arasındakı məsafə azı 15 m olmalıdır.

Müxtəlif növ, ölçü və həcmli rezervuarlar arasında məsafə bu rezervuarlar üçün Cədvəl 6-da göstərilən qiymətlərdən ən böyüyü qəbul edilməklə müəyyən edilməlidir.

6.6. Yerüstü rezervuarların hər bir qrupunun perimetri boyunca eni yuxarıdan 0,5 m-dən az olmayan örtülü torpaq bənd və ya paylanan mayenin hidrostatik təzyiqinə hesablanmış, yanmayan materiallardan hazırlanmış qoruyucu divar nəzərdə tutulmalıdır.

Bəndin daxili yamacları və ya qoruyucu divarları arasında əmələ gələn, tikinti aparılmayan bəndlənmiş sahələrin həcmi, qrupdakı ən böyük rezervuarın və ya ayrıca rezervuarın nominal həcminə bərabər olan paylanan mayenin hesablanmış həcmi ilə müəyyən edilməlidir.

Hər bir rezervuarlar qrupunun bəndinin və ya qoruyucu divarının hündürlüyü paylanan mayenin hesablanmış həcmi səviyyəsindən 0,2 m yüksək olmalı, lakin nominal həcmi 10 000 m³-ə qədər olan rezervuarlar üçün 1 m-dən və nominal həcmi 10 000 m³ və daha çox olan rezervuarlar üçün 1,5 m-dən az olmamalıdır.

Rezervuarların divarından bəndin daxili yamaclarının dibinə və ya qoruyucu divarlarına qədər məsafə həcmi 10 000 m³-ə qədər olan rezervuarlardan 3 m-dən, həcmi 10 000 m³ və daha çox olan rezervuarlardan isə 6 m-dən az olmayaraq qəbul edilməlidir.

Ümumi rezervuarlar qrupundan ayrı yerləşən (xarici bəndin sərhədindən kənarda) həcmi 400 m³ və ya daha az olan, ümumi tutumu 4000 m³-ə qədər olan rezervuarlar qrupu şaquli rezervuarlar üçün 0,8 m, üfüqi rezervuarlar üçün isə 0,5 m hündürlüyü olan torpaq bəndlə və ya divarla hasarlanmalıdır. Bu rezervuarların divarlarından bəndin daxili yamaclarının dibinə qədər olan məsafə normalaşdırılır.

6.7. Yeraltı rezervuarların bəndlənməsi yalnız bu rezervuarlarda neft və mazut saxlanarkən nəzərdə tutulmalıdır. Bəndlərin daxili yamacları arasında əmələ gələn həcm dağılmış mayenin qrupdakı ən böyük yeraltı rezervuarın həcmi 10%-nə bərabər miqdarda saxlanması şərtinə görə müəyyən edilməlidir.

Neft və mazutların saxlanması üçün yeraltı rezervuarlar qrupunun bəndlənməsi, əgər həmin rezervuarlar qrupunun ətrafında avtomobil yollarının torpaq yatağının yamacları arasında əmələ gələn həcm müəyyən olunmuş şərtə cavab verirsə, nəzərdə tutulmaya bilər.

6.8. Yerüstü rezervuarların bir qrup hüduqlarında daxili torpaq bəndlər və ya qoruyucu divarlarla aşağıdakılar ayrılmalıdır:

- həcmi 20 000 m³ və ya daha çox olan hər bir rezervuar və ya ümumi tutumu 20 000 m³ olan bir neçə kiçik rezervuar;

- digər neft məhsulları rezervuarlarından yağ və mazut olan rezervuarlar;

- qrupun digər rezervuarlarından etilləşdirilmiş benzinin saxlanması üçün rezervuarlar.

Daxili torpaq bəndlər və ya divarların hündürlüyü aşağıdakı kimi qəbul edilir:

- həcmi 10 000 m³ və ya daha çox olan rezervuarlar üçün - 1,32 m;

- digər rezervuarlar üçün - 0,8 m.

6.9. Rezervuarlar qruplarda aşağıdakı kimi yerləşdirilməlidir:

- nominal həcmi 1000 m³-dən az olduqda - dörd sıradan çox olmayaraq;
- həcmi 1000 m³-dən 10 000 m³-ə qədər - üç sıradan çox olmayaraq;
- həcmi 10 000 m³ və ya daha çox - iki sıradan çox olmayaraq.

6.10. İki və daha çox sırada yerləşən yerüstü şaquli rezervuarların hər bir qrupuna, anbarın daxili yol və keçidlərindən rezervuarlara ilkin yanğınsöndürmə vasitələrinin verilməsi təmin edilmədikdə, səyyar yanğınsöndürmə texnikası üçün bəndin daxilinə girişin nəzərdə tutulmasına yol verilir. Bu halda girişin hərəkət hissəsinin planlaşdırma səviyyəsi paylanan mayenin hesablanan həcmnin səviyyəsindən 0,2 m yuxarı olmalıdır.

6.11. Rezervuarlar parkının ərazisinə daxil olmaq üçün torpaq bənd və ya qrup şəklində olan rezervuarlar üçün qoruyucu divarların hər iki tərəfində sayı dördədən, tək rezervuar üçün sayı ikidən az olmamaqla eni 0,7 m olan məhəccərli pilləkənlər nəzərdə tutulmalıdır.

Bəndin üzərindən keçidlər və rezervuarlardakı stasionar (sabit) pilləkənlər arasında eni 0,75 m-dən az olmayan piyada yolları (səkilər) təmin edilməlidir.

6.12. Rezervuarlar qrupunun bəndinin içərisindən tranzit boru kəmərinin çəkilməsinə yol verilmir.

Bəndin içərisindən çəkilən boru kəmərləri qaynaqla birləşdirilməlidir. Armaturları birləşdirmək üçün yanmayan aralıq qatlı flanş birləşmələri tətbiq etməyə yol verilir.

7. Qablaşdırılmış neft məhsullarını saxlamaq üçün anbar bina və qurğuları

7.1. Açıq meydançalarda alışma temperaturu 45 °C və aşağı olan neft məhsullarının qablarda saxlanmasına yol verilmir.

7.2. Qablaşdırılmış neft məhsullarının anbar binaları aşağıdakı kimi qəbul edilməlidir:

- tezalısan neft məhsulları üçün - birmərtəbəli;
- yanar neft məhsulları üçün - odadavamlılıq dərəcəsi I və II olduqda üç mərtəbədən çox olmayaraq, odadavamlılıq dərəcəsi IIIa olduqda bir mərtəbəli nəzərdə tutulmalıdır.

Yanar neft məhsullarının qablarda saxlanması üçün yeraltı birmərtəbəli tikililərin nəzərdə tutulmasına yol verilir.

III kateqoriyalı anbarlarda buxarın alışma temperaturu 120 °C-dən yuxarı olan neft məhsullarının 60 m³-dək həcmdə saxlanması üçün nəzərdə tutulmuş yeraltı qurğuların yanar materiallardan layihələndirilməsinə, həmin qurğuların azı 0,2 m qalınlığında sıxlaşdırılmış torpaq qatı ilə örtülməsi və döşəmənin yanmayan materiallardan hazırlanması şərtlə yol verilir.

7.3. Qablaşdırılmış neft məhsullarının bir anbar binasının və ya üstü talvarlı meydançanın ümumi tutumu tezalısan neft məhsulları üçün 1200 m³ və yanar neft məhsulları üçün 6000 m³-dən çox olmamalıdır.

Yanar və tezalısan neft məhsulları eyni vaxtda saxlanıldıqda anbar tutumu hesablama yolu ilə müəyyən edilir. Bu halda 1 m³ tezalısan neft məhsulu 5 m³ yanar neft məhsuluna bərabər götürülür.

Qablaşdırılmış neft məhsulları üçün anbar binası və ya üstü talvarlı meydança 1-ci tip yanğın əleyhinə arakəsmələr vasitəsilə bölmələrə (yerləşmələrə) ayrılmalıdır. Hər bir bölmənin tutumu tezalısan neft məhsulları üçün 200 m³ -dən və yanar neft məhsulları üçün 1000 m³-dən çox olmamalıdır.

7.4. Qablaşdırılmış neft məhsulları üçün anbar yerləşgələri digər yerləşgələrdən 1-ci tip yanğın əleyhinə arakəsmələr ilə ayrılmalıdır.

7.5. Daxili divar və arakəsmələrin qapı oyuqlarında hündürlüyü 0,15 m olan kandar və ya pandus nəzərdə tutulmalıdır.

7.6. Anbar binalarının döşəməsi yanmayan və neft məhsulunu hopdurmayan materialdan olmalı və mayenin nov, çala və dəliklərlə axması üçün mailliyə malik olmalıdır.

A və B kateqoriyalı yerləşgələrdə AzDTN 2.21-1-ə uyğun olaraq qıgılcım yaratmayan döşəmə növlərindən istifadə edilməlidir.

7.7. Dəmir yolu və avtomobil nəqliyyatı üçün yük platformaları (rampalar) yanmayan materiallardan hazırlanmalıdır. III kateqoriyalı anbarlar üçün çətin yanan və yanan materiallardan yük platformalarının layihələndirilməsinə yol verilir.

7.8. Qablaşdırılmış neft məhsulları üçün meydançanın perimetri üzrə yanmayan materialdan, hündürlüyü 0,5 m-ə qədər örtülü bəndlənmə və ya qoruyucu divarlar, keçid və ya meydançaya giriş üçün pilləkən və panduslar nəzərdə tutulmalıdır.

8. Doldurma-boşaltma estakadaları

8.1. Doldurma-boşaltma estakadaları dəmir yolunun düz üfüqi hissəsində yerləşdirilməlidir.

III kateqoriyalı anbarlarda birtərəfli doldurma-boşaltma estakadalarının yolun ayrilik radiusu 200 m-dən az olmayan hissələrində yerləşdirilməsinə yol verilir.

8.2. Doldurma-boşaltma estakadalarının yerləşdiyi dəmir yollarının paralel ötüb-keçmə yoluna çıxışla təchiz edilməlidir. Bu çıxış sisternlərin estakadalardan hər iki istiqamətdə çıxarılmasını təmin etməlidir.

Mövcud ikitərəfli estakadaların yenidən qurulması və ya genişləndirilməsi zamanı və ötürücü yolun qurulması mümkün olmadıqda, həmçinin birtərəfli estakalar üçün, onun sonunda troslu bucurqad quraşdırmaqla dalan yolunun nəzərdə tutulmasına yol verilir. Bu yolun uzunluğu yanğın zamanı hərəkət tərkibinin (qatar tərkibinin) ayrılmasının mümkün olması üçün 30 m artırılmalıdır. Bu məsafə hesablanan marşrut tərkibinin son sisternasından dayandırıcı tirə (dayaq bəndinə) qədər ölçülür.

8.3. Dəmir yolu xətlərində, fasiləsiz (birbaşa) hərəkət üçün nəzərdə tutulmuş yollar üzərində estakadaların layihələndirilməsinə yol verilmir.

8.4. I kateqoriya anbarlarda tezalısan və yanar mayelər üçün doldurma-boşaltma estakadaları ayrı-ayrı olmalıdır.

8.5. Qonşu doldurma-boşaltma estakadalarının (paralel yollarda yerləşən) ən yaxın dəmir yolu xətlərinin oxları arasındakı məsafə 20 m-dən az olmamalıdır.

Anbarın və ya müəssisənin dəmir yolu oxundan doldurma-boşaltma estakadası olan ən yaxın yolun oxuna qədər məsafə boşaldılan neft və neft məhsullarının alışma temperaturu 120 °C və daha aşağı olduqda 20 m-dən az, alışma temperaturu 120 °C-dən yuxarı olduqda və mazut üçün 10 m-dən az olmamalıdır.

8.6. Doldurma-boşaltma qurğularının aralıq (müvəqqəti) rezervuarları (alışma temperaturu 120 °C-dən yuxarı olan neft məhsulları və mazut üçün nəzərdə tutulmuş boşaltma rezervuarları istisna olmaqla) dəmir yollarının altında yerləşdirilməsinə yol verilmir.

8.7. Doldurma-boşaltma estakadaların meydançaları perimetr boyu hündürlüyü azı 0,2 m olan bordürlə əhatə olunan möhkəm, su keçirməyən örtüyə və mayenin qəbul qurğularına (novlara, quyulara, çuxurlara) axması üçün 2%-dən az olmayan mailliyə malik olmalıdır.

8.8. Doldurma-boşaltma estakadalarında pilləkənlər yanmayan materiallardan olmalı, estakadaların uclarında, həmçinin uzunluğu boyunca bir-birindən 100 m-dən çox olmayan məsafədə yerləşdirilməlidir. Pilləkənlərin eni 0,7 m-dən az, mailliyi 1:1 nisbətindən çox olmamalıdır.

Pilləkən və estakadaların hündürlüyü 1 m-dən az olmayan məhəccərləri olmalıdır.

8.9. Dəniz və çay doldurma-boşaltma yanalma körpüləri və pirsleri müəyyən edilmiş qaydada təsdiq edilmiş dəniz və çay limanlarının texnoloji layihələndirmə normalarına uyğun layihələndirilməlidir.

8.10. Doldurma-boşaltma estakadalarının daşıyıcı elementləri yanmayan materiallardan hazırlanmalı və odadavamlılıq həddi sütunlar üçün R120-dən, tirlər və rigellər üçün R60-dan az olmamalıdır.

9. Maye paylama və qablaşdırma yerləri

9.1. Maye paylama və qablaşdırma yerləşmələrində döşəmələr bu Normaların 7.6-cı bəndinin tələblərinə uyğun yerinə yetirilməlidir.

9.2. Maye paylanan yerin bütöv (oyuqsuz) divarlarından 2 m-dən az olmayan məsafədə (binanın xarici tərəfindən) hər birinin həcmi 25 m³-ə qədər və ümumi tutumu 200 m³-dən çox olmayan paylayıcı rezervuarların yerləşdirilməsinə yol verilir. Paylayıcı rezervuarlar arasındakı məsafə 1 m-dən az olmayaraq qəbul edilməlidir.

9.3. 100 m³-dək (daxil olmaqla) həcmi olan, qızdırılmalı yağların verilməsi üçün nəzərdə tutulan paylayıcı rezervuarlar onların lyuklar, nəzarət cihazları, nasos avadanlığı və s. quraşdırılmış yan tərəfləri doldurma (paylama) otağında olmaq şərtlə yerləşdirilməlidir. Həcmi 25 m³-dək (daxil olmaqla) olan eyni tipli rezervuarların isə doldurma otağında yerləşdirilməsinə yalnız rezervuarlardan çıxan buxarların otaqdan kənara (binadan xaricə) yönləndirilməsi təmin edildiyi halda yol verilir.

9.4. Bir mərtəbəli binalarda yağların doldurulması və qablaşdırılması üçün nəzərdə tutulmuş sahələrdə, zirzəmi mərtəbələrində ümumi tutumu 400 m³-dən çox olmamaq şərti ilə yağ anbarlarının yerləşdirilməsinə yol verilir. Göstərilən zirzəmi sahələrindən çıxışlar birbaşa çölə olmalı və binanın birinci mərtəbəsi ilə əlaqəli olmamalıdır.

10. Neft və neft məhsullarının çəkilib vurulması üçün nasos stansiyaları (məhsul nasos stansiyaları)

10.1. III kateqoriyalı anbarlarda dizel generatorlarının nasos stansiyasının binasında yerləşdirilməsinə yol verilir. Bu halda, tutumu gündəlik tələbatdan çox olmayan yanar neft məhsulları üçün istehlak rezervuarları nasos stansiyasının binasından kənarda bütöv (boşluqsuz) divar tərəfində və ya yanmayan materiallardan hazırlanmış əlavə tikilidə yerləşdirilməlidir.

10.2. Alışma temperaturu 120 °C-dən yuxarı olan neft məhsulları (məsələn, mazut) üçün nəzərdə tutulmuş yeraltı üfüqi rezervuarın lyuklar, nəzarət cihazları, nasos avadanlığı və s.

quraşdırılmış yan tərəfləri nasos stansiyasının (bu rezervuarlara xidmət edən) və ya nəzarət və idarəetmə məntəqəsinin otaqlarında yerləşdirilməsinə yol verilir.

10.3. Siyirtmə qovşaqları ayrı otaqda yerləşdirildikdə həmin otaq nasosların yerləşdiyi otaqdan 1-ci tip yanğın əleyhinə divarla ayrılmalı və xaricə çıxışı olmalıdır.

10.4. Neft məhsulları nasos stansiyalarının binalarında nasosların elektrik mühərrikləri üçün otaq (partlayışa davamlı olmayanlar istisna olmaqla) və ya daxili yanma mühərrikləri olan otaq nasosların yerləşdiyi otaqdan 1-ci tip odadavamlı arakəsmə ilə tam şəkildə, dəliksiz ayrılmalıdır.

Bu arakəsmədən mühərrikləri nasoslarla birləşdirən valların keçdiyi yerlərdə isə xüsusi hermetik (sızdırmaz) qurğular quraşdırılmalıdır.

11. Yanğınsöndürmə

11.1. Neft və neft məhsulları anbarlarında köpüklü yanğınsöndürmə və su ilə soyutma sistemləri nəzərdə tutulmalıdır. Köpüklü yanğınsöndürmə sistemlərinin tətbiqi şərtləri və layihələndirmə xüsusiyyətləri əlavə 2-də verilmişdir.

11.2. Neft və neft məhsulları anbarlarının tikili və qurğuları üçün yanğınsöndürmə və soyutma sistemlərinin layihələndirilməsi zamanı yanğına qarşı su təchizatı şəbəkələrinin və onlarla əlaqəli qurğuların quraşdırılmasına dair tələblər bu Normalarda müəyyən edilmədikdə AzDTN 2.11-1 və AzDTN 2.11-3-ün tələbləri nəzərə alınmalıdır.

11.3. Həcmi 5000 m³ və ya daha çox olan neft və neft məhsullarının yerüstü rezervuarları, eləcə də bu Normaların 11.5-ci bəndində göstərilən anbar bina və otaqları üçün avtomatik yanğınsöndürmə sistemləri nəzərdə tutulmalıdır.

IIIa kateqoriyalı anbarlarda həcmi 5000 m³ olan ikidən çox olmayan yerüstü rezervuar mövcud olduqda, bu rezervuarlarda baş verən yanğının söndürülməsini səyyar yanğınsöndürmə texnikası vasitəsilə nəzərdə tutulmasına yol verilir. Bunun üçün rezervuarlar stasionar quraşdırılmış köpük generatorları və quru boru kəmərləri ilə təchiz edilməlidir. Quru boru kəmərləri yanğın texnikasının qoşulması üçün birləşdirici başlıqlara və qapaqlara malik olmalı, həmçinin bəndlənmiş sahənin hüdudlarından kənara çıxarılmalıdır.

11.4. Həcmi 5000 m³ və ya daha çox olan yeraltı rezervuarlar üçün I və II kateqoriyalı anbarlarda dəmir yolu və avtomobil yolu sisternləri üçün doldurma-boşaltma estakadaları və qurğuları üçün stasionar yanğınsöndürmə sistemləri (avtomatik olmayan) nəzərdə tutulmalıdır.

11.5. Neft və neft məhsulları anbarlarının stasionar avtomatik yanğınsöndürmə qurğuları ilə təchiz edilməli olan yerləşgələri cədvəl 7-də verilmişdir.

Cədvəl 7

Anbar tikililəri	Avtomatik yanğınsöndürmə qurğuları ilə təchiz edilməli olan yerləşgələri
1. Məhsul nasos stansiyalarının (magistral neft kəmərlərinin rezervuarlar parkından başqa), təmizlənməmiş sənaye tullantı sularının (neft və neft məhsulları ilə) və	Nasoslar və siyirtmə qovşaqları üçün döşəməsinin sahəsi 300 m ² və daha çox olan yerləşgələr

istifadə edilmiş neft və neft məhsullarının çəkilib vurulması üçün kanalizasiya nasos stansiyalarının tikililəri	
2. Magistral neft kəmərlərinin rezervuarlar parkının nasos stansiyalarının tikililəri	Məhsuldarlığı 1200 m ³ /saat və daha çox olan stansiyalarda nasos və siyirtmə qovşaqları üçün yerləşgələr
3. Qablaşdırılmış neft məhsullarını saxlamaq üçün anbar tikililəri	Alışma temperaturu 120 °C və daha aşağı olan neft məhsulları üçün sahəsi 500 m ² və daha çox, digər neft məhsulları üçün sahəsi 750 m ² və daha çox olan anbar yerləşgələri
4. Digər anbar tikililəri (maye paylama və qablaşdırma yerləri və s.)	Miqdarı 15 kq/m ² və daha artıq neft və neft məhsulları olan, sahəsi 500 m ² -dən artıq istehsalat yerləşgələri

Avtomatik yanğınsöndürmə qurğuları ilə təchiz edilmiş binalarda və yerləşgələrdə yanğın əleyhinə daxili su kəmərlərinin nəzərdə tutulmamasına yol verilir.

11.6. Həcmi 5000 m³-dən az olan yeraltı və yerüstü rezervuarlar, meydançalarda yerləşən məhsul nasos stansiyaları, III kateqoriyalı anbarlarda dəmir yolu və avtomobil sisternləri üçün doldurma-boşaltma estakadaları və qurğular, həmçinin bu Normaların 11.5-ci bəndində göstərilən anbar bina və otaqları üçün bu binaların sahəsi və nasos stansiyalarının məhsuldarlığı Cədvəl 7-də göstərilənlərdən az olduqda, yanğının söndürülməsini səyyar yanğınsöndürmə texnikası ilə təmin etmək lazımdır. Bu halda, həcmi 1000 m³-dən 3000 m³-ə (3000 daxil olmaqla) qədər olan rezervuarlarda quru boru kəmərləri (birləşdirici başlıqlar və qapaqlarla təchiz edilmiş), bəndlənmiş ərazinin hüdudlarından kənara çıxarılmış köpük generatorları quraşdırılmalıdır.

11.7. Həcmi 5000 m³ və daha çox olan yerüstü rezervuarlar stasionar soyuducu qurğularla təchiz edilməlidir.

Yanmayan materiallardan hazırlanmış istilik izolyasiyasına malik rezervuarlar üçün stasionar soyutma qurğusunun yanğınsöndürmə su kəmərinə qoşulmamasına yol verilir. Bu halda onun quru boru kəmərləri bəndləmə hüdudlarından kənara çıxarılmalı və birləşdirici başlıqlar, həmçinin qapaqlarla təchiz edilməlidir.

Həcmi 5000 m³-dən az olan yerüstü rezervuarların, həmçinin həcmi 400 m³-dən çox olan yeraltı rezervuarların soyudulması üçün səyyar yanğınsöndürmə texnikası nəzərdə tutulur.

I və II kateqoriyalı anbarlarda dəmiryol sisternlərinin, estakadadakı doldurma-boşaltma qurğularının soyudulması üçün stasionar lafet lülələri (yanğınsöndürmə monitorları) nəzərdə tutulmalıdır.

11.8. Rezervuarların həcmi 5000 m³-dən az olan III kateqoriyalı anbarlarda yanğın əleyhinə su təchizatının nəzərdə tutulmamasına, soyutma və yanğının söndürülməsi üçün suyun verilməsini səyyar yanğınsöndürmə qurğuları vasitəsilə təmin edilməsinə yol verilir. Bu halda su yanğınsöndürmə məqsədli rezervuarlardan (rezervuarlardan) və ya açıq süni və təbii su hövzələrindən götürülməlidir.

11.9. Neft və neft məhsulları anbarlarında yanğın zamanı hesablama su sərfi aşağıdakı ən yüksək sərfiyyatdan biri kimi qəbul edilməlidir:

- rezervuarlarda yanğının söndürülməsi və onların soyudulmasına (bir rezervuarlarda baş verən yanğın zamanı ən yüksək sərfiyyat);

- dəmiryol sisternləri, doldurma-boşaltma qurğuları və estakadalarda yanğının söndürülməsi və soyudulmasına və ya avtomobil sisternləri üçün doldurma-boşaltma qurğularında yanğının söndürülməsinə;

- anbar binalarından birində daxili və xarici yanğınsöndürmədə ən yüksək ümumi sərfiyyat.

11.10. Yanğınsöndürmə vasitələrinin sərfi, neft və neft məhsullarının söndürülməsi üçün 1 m² hesabi söndürmə sahəsinə verilmə intensivliyinə əsasən müəyyən edilməlidir.

Hesabi söndürmə sahəsi aşağıdakılara bərabər götürülməlidir:

- stasionar örtüklü yerüstü şaquli rezervuarlarda, pontonlu rezervuarlarda - rezervuarların üfüqi kəsik sahəsinə, üzən örtüklü rezervuarlarda - avtomatik sistemlə söndürmə zamanı rezervuarın divarı ilə üzən örtük üzərində quraşdırılmış köpük məhdudlaşdırıcı baryer arasındakı halqavari boşluğun sahəsinə, səyyar yanğınsöndürmə qurğuları ilə söndürmə zamanı üfüqi kəsiyin sahəsinə;

- yeraltı rezervuarlarda - rezervuarın üfüqi kəsiyinin sahəsinə;

- üfüqi rezervuarlarda - rezervuarın planda sahəsinə;

- ümumi tutumu 4000 m³-ə qədər olan qrupda eyni meydançada yerləşən, həcmi 400 m³-ə qədər olan yerüstü rezervuarlar üçün - bu qrupun bəndi daxilində, lakin 300 m²-dən çox olmayan sahəyə;

- doldurma-boşaltma dəmir yolu estakadaları üçün - dəmir yolu xətti (xətləri) də daxil olmaqla estakadaların xarici konturu üzrə sahəyə, lakin 1000 m²-dən çox olmamaq şərtlə;

- avtomobil sisternlərinin doldurma-boşaltma qurğuları üçün - yanacaq doldurma adacıklarının tutduğu meydançanın sahəsinə, lakin 800 m²-dən çox olmamaq şərtlə;

- qablaşdırılmış neft məhsullarının saxlanması üçün anbar binalarında (daxili yanğınsöndürmədə) - ən böyük anbar binasının döşəməsinin sahəsinə;

- məhsul nasos və kanalizasiya nasos stansiyalarının, maye paylama, qablaşdırma yerlərinin və digər istehsalat binalarının daxili yanğınsöndürməsinə - neft və neft məhsulları olan ən böyük yerləşgənin (cədvəl 7-də göstərilən) döşəməsinin sahəsinə.

11.11. Yerüstü şaquli rezervuarların soyudulması üçün su sərfi cədvəl 8-ə əsasən qəbul edilmiş suyun verilməsinin intensivliyi əsasında hesablama yolu ilə müəyyən edilməlidir. Ümumi su sərfi yanan rezervuarın və qrupda onunla qonşu olan rezervuarların soyudulması üçün sərfiyyatların cəmi kimi müəyyən edilir.

Cədvəl 8

Rezervuarların soyutma sistemi	Suyun verilmə intensivliyi, l/san, bir metr uzunluğa	
	yanan rezervuarın ətrafı	qonşu rezervuarın ətrafının yarısı
1. Rezervuarlar üçün stasionar soyutma qurğuları:		
- divar hündürlüyü 12 m-dən çox olan rezervuarlar	0,75	0,30

- divar hündürlüyü 12 m və daha az olan və üzən örtüklü rezervuarlar	0,50	0,20
2. Səyyar yangınsöndürmə texnikası	0,80	0,30

Yanan yerüstü rezervuarın soyudulmasına suyun verilmə intensivliyi hesablanarkən aşağıda göstərilən qonşu rezervuarların soyudulmasına verilən suyun nəzərə alınmamasına yol verilir:

- yanmayan materiallardan istilik izolyasiyalı, tutumu 10000 m³-ə qədər olan rezervuarlar üçün meydançada 800 m³-dən az olmayan həcmdə, tutumu 10000 m³-dən çox olan rezervuarlar üçün 2000 m³ həcmdə toxunulmaz su ehtiyatı nəzərdə tutulmaqla, bu halda həcmi 10000 m³-dən çox olan rezervuarlar arasındakı məsafə 40 m-ə qədər artırılmalıdır;

- yanan rezervuardan 2 dəfədən artıq normativ məsafədə (6.2-ci bənddə göstərilmişdir) yerləşən.

11.12. Həcmi 100 m³ və daha çox olan (yanan və onunla qonşu olan) yerüstü üfüqi rezervuarların soyudulması üçün ümumi su sərfi 20 l/san qəbul edilməlidir.

11.13. Yeraltı rezervuarların (yanan və onunla qonşu olan) soyudulması üçün ümumi su sərfi aşağıda göstərilənlərə bərabər qəbul edilir.

Ən böyük rezervuarın həcmi:

- 400-dən 1000 m³-ə qədər olduqda - 10 l/san;

- 1000-dən 5000 m³-ə qədər olduqda - 20 l/san;

- 5000-dən 30 000 m³-ə qədər olduqda - 30 l/san;

- 30000-dən 50000 m³-ə qədər (50000 daxil olmaqla) olduqda - 50 l/san.

11.14. Dəmiryol sisternlərinin stasionar avtomatik yangınsöndürmə qurğusu, estakadalarda doldurma-boşaltma qurğularının soyudulması üçün ümumi su sərfi iki stasionar avtomatik yangınsöndürmə qurğusunun (lafet lülələrinin) eyni vaxtda işi əsasında, lakin 40 l/san-dən az olmamaqla qəbul edilməlidir.

Stasionar avtomatik yangınsöndürmə qurğusunun sayı və yerləşməsi dəmiryol sisternlərinin və estakadanın hər nöqtəsinin iki kompakt su şırnağı ilə soyudulması şərti ilə təyin edilir.

Stasionar avtomatik yangınsöndürmə qurğusunun başlıqlarının (lüləsinin) diametri 28 mm-dən az olmamalıdır.

Stasionar avtomatik yangınsöndürmə qurğusu estakadanın dəmir yolundan 15 m-dən az olmayan məsafədə quraşdırılmalıdır.

11.15. Yangın zamanı yangına qarşı su kəməri şəbəkəsinin sərbəst təzyiqi aşağıdakı kimi qəbul olunmalıdır:

- rezervuarların stasionar suvarma (soyutma) qurğusu ilə soyudulması zamanı - suvarma halqasının texniki göstəricilərinə uyğun olaraq, lakin suvarma halqasının (yarımhalqanın, seksiyanın) sonuncu dəliyinin səviyyəsində 10 m-dən az olmamaqla;

- rezervuarların mobil yangınsöndürmə vasitələri ilə soyudulması zamanı - yangın lülələrinin texniki göstəricilərinə uyğun olaraq, lakin 40 m-dən az olmamaqla.

11.16. Rezervuarların (yanan və ona qonşu) hesablama soyudulma müddəti aşağıdakı kimi qəbul edilir:

- yerüstü rezervuarlarda yangının avtomatik sistemlə söndürülməsi zamanı - 4 saat, səyyar texnika ilə söndürülməsi zamanı - 6 saat;

- yeraltı rezervuarlar üçün - 3 saat.

11.17. Yanğın əleyhinə həcmərdə (yanğından sonra) toxunulmaz su ehtiyatının bərpa müddəti 96 saatdan çox olmamalıdır.

11.18. Yaşayış məntəqələrindən kənarda yerləşən və neft məhsullarının ümumi tutumu 400 m³-dən çox olmayan yeraltı rezervuarlarda saxlandığı yanacaq doldurma stansiyaları üçün yanğınsöndürmə və yanğına qarşı su təchizatı sistemlərinin nəzərdə tutulmasına yol verilir.

11.19. Neft və neft məhsulları anbarlarında rezervuarların avtomatik yanğınsöndürmə sistemi, məhsul nasos stansiyaları, neft məhsullarının qablaşdırma şəklində saxlandığı anbar binaları, doldurma və qablaşdırma sahələri və rezervuarların stasionar soyutma qurğuları ilə təchiz edildiyi hallarda yanğınsöndürmə məntəqələri və ya yanğın avadanlıqları üçün otaqlar nəzərdə tutulmalıdır:

- anbarın ümumi tutumu 100 min m³-ə qədər (100 min m³ daxil olmaqla) olduqda - yanğın avadanlıqları və yanğın motopompaları üçün sahəsi 20 m²-dən az olmayan yerləşgələr;

- anbarın ümumi tutumu 100 min m³-dən 500 min m³-ə qədər (500 min m³ daxil olmaqla) olduqda - bir yanğınsöndürmə avtomobili üçün yanğınsöndürmə məntəqəsi və ehtiyat avtomobil üçün boks;

- anbarın ümumi tutumu 500 min m³-dən yuxarı olduqda - iki yanğınsöndürmə avtomobili üçün yanğınsöndürmə məntəqəsi.

Rezervuarların, binaların və qurğuların stasionar sistem (avtomatik olmayan) və (və ya) səyyar yanğınsöndürmə qurğuları ilə yanğın söndürülən neft və neft məhsulları anbarları üçün yanğın depoları (yanğın avtomobillərinin duracaq yeri), yanğın məntəqələri və ya yanğın avadanlıqları və texnikası üçün bu texnikaların yerləşdirilməsi hesabı ilə yerləşgələr nəzərdə tutulmalıdır. Bu halda yanğın depoları və məntəqələrinin yerləşdirilməsi AzDTN 2.6-3-ün tələblərinə əsasən qəbul edilməlidir.

12. Elektrik təchizatı, yanğın siqnalizasiya qurğuları, rabitə və xəbərdarlıq tələbləri

12.1. Enerji təchizatının etibarlılığının təmin edilməsi ilə əlaqədar neft və neft məhsulları anbarlarının elektrik qəbuledicilərinin kateqoriyaları layihə tapşırığında sifarişçi tərəfindən "Elektrik qurğularının quraşdırılması Qaydaları"nın tələblərinə uyğun olaraq müəyyən edilir. Bu halda avtomatik yanğınsöndürmə sistemlərinin və yanğın nasosu stansiyalarının elektrik qəbulediciləri birinci kateqoriya üzrə təmin edilməlidir.

12.2. Sahəsi 250 m²-dən çox olan məhsul nasos stansiyalarının yerləşgələrində, həmçinin operator və dispetçer otaqlarında qəza işıqlandırması nəzərdə tutulmalıdır.

12.3. Neft və neft məhsulları anbarlarının tikili və qurğuları üçün tətbiq edilən rabitə vasitələrinin növləri layihə tapşırığı ilə müəyyən edilir.

12.4. Neft və neft məhsulları anbarlarında aşağıda göstərilənlər avtomatik yanğınsöndürmə siqnalizasiyası ilə təchiz edilməlidir:

a) magistral neft kəmərlərinin rezervuar parkları üçün hər birinin sahəsi 300 m²-dən az olan və ya məhsul nasos stansiyasının məhsuldarlığı 1200 m³/saatdan az olan:

- məhsul nasos stansiyalarının binalarında yerləşən nasos və siyirtmə qovşaqları otaqları;

- tərkibində neft və neft məhsulları olan tullantı sularının vurulması üçün kanalizasiya nasos stansiyalarının otaqları;

- tutulmuş neft məhsullarının vurulması üçün nasos stansiyalarının otaqları;

b) qablaşdırılmış şəkildə (tarada) saxlanılan neft məhsulları üçün nəzərdə tutulmuş, sahəsi 500 m² qədər olan anbar otaqları;

c) anbarın doldurma, qablaşdırma və digər istehsalat otaqları hansılarda ki:

- 1 m² sahəyə düşən neft və neft məhsullarının miqdarı 15 kq-dan çox, otağın sahəsi 500 m²-ə qədərdir.

12.5. Neft və neft məhsullarının anbarları əl ilə işə salınan yanğın xəbərvericiləri olan elektrik yanğın siqnalizasiyası sistemi ilə təchiz edilməlidir. Bu xəbərvericilərin yerləşdirilməsi zamanı TN və Q 2.04.09-un tələbləri nəzərə alınmalıdır.

Anbar ərazisində əl ilə işə salınan yanğın xəbərvericiləri aşağıdakı qaydada nəzərdə tutulmalıdır:

- TLÜN 24 üzrə A, B və V kateqoriyalı binalar üçün - binaların xaricində, girişlərin yanında və bina perimetri boyunca bir-birindən 50 m-dən çox olmayan məsafədə yerləşdirilməlidir;

- rezervuar parkları və qablarda saxlanılan neft məhsullarının açıq saxlama meydançaları üçün - bəndləmə (torpaq valı) və ya qoruyucu divarın perimetri boyunca;

- alışma temperaturu 120 °C-dən yuxarı olan neft məhsulları üçün xəbərvericilər arasındakı məsafə 150 m-dən çox olmamalıdır;

- digər neft məhsulları üçün isə bu məsafə 100 m-dən çox olmamalıdır;

- doldurma boşaltma-estakadalarında - estakadanın hər iki ucunda və uzunluğu boyunca ən azı hər 100 m-dən bir, lakin ümumilikdə iki ədəddən az olmamaqla (estakadanın xidmət pilləkənlərinin yanında) yerləşdirilməlidir;

- partlayış və yanğın təhlükəli istehsalatlara malik açıq texnoloji qurğularda – qurğunun perimetri boyunca bir-birindən ən çox 100 m məsafədə yerləşdirilməlidir.

Əl ilə işə salınan yanğın xəbərvericiləri rezervuar parkının bəndləməsindən və ya xarici qurğunun sərhədindən 5 m-dən çox olmayan məsafədə quraşdırılmalıdır.

12.6. Yanğın siqnalizasiyasının qəbul-nəzarət cihazları “Ticarət və ictimai iaşə müəssisələri, yarmarkalar, baza və anbarlar üçün yanğın təhlükəsizliyi Qaydaları”nın və TNvəQ 2.04.09-un tələblərinə uyğun olaraq nəzərdə tutulmalı və anbarın növbətçi heyətinin sutka ərzində fasiləsiz xidmət apardığı otağında yerləşdirilməlidir.

12.7. Neft və neft məhsulları anbarları layihələndirilərkən izolyasiyasız və izolyasiyalı naqilli hava və digər elektrik verilişi xətləri üçün mühafizə zonalarının ölçüləri “Elektrik şəbəkələrinin mühafizə zonalarının ölçüləri və həmin ərazilərdə təsərrüfat işlərinin aparılmasına dair tələblər”ə müvafiq nəzərə alınmalıdır.

12.8. Yanğın siqnalizasiya qurğularına ümumi tələblər

12.8.1. Yanğın siqnalizasiya qurğuları aşağıdakı əsas vəzifələrin yerinə yetirilməsi məqsədilə layihələndirilməlidir:

- yanğının vaxtında aşkar edilməsi;

- yanğının etibarlı şəkildə aşkar edilməsi;

- məlumatların toplanması, emalı və növbətçi heyətə təqdim edilməsi;

-yanğından digər mühafizə sistemləri (mövcud olduqda) (zəruri bildiriş idarəetmə siqnallarının tərtib edilməsi, texnoloji proseslərin avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemləri, qəza əleyhinə mühafizə və obyektin mühəndis sistemləri) ilə qarşılıqlı əlaqə;

12.8.2 Yanğın xəbərvericilərinin növü və sinfini seçməklə, habelə yanğın xəbərvericilərinin bu Normaların tələblərinə uyğun yerləşdirilməklə yanğının vaxtında aşkar edilməsi təmin edilməlidir.

12.8.3. Aşkarlamanın etibarlılığı aşağıdakı kompleks tədbirlər vasitəsilə təmin olunmalıdır:

- yanğın detektorlarının növlərinin seçilməsi;
- yanğın barədə qərar qəbul edilmə alqoritminin seçilməsi;
- yanlış həyəcan siqnallarından qorunması.

12.8.4. Məlumatların toplanması, emalı və növbətçi heyətə təqdim edilməsi, həmçinin yanğın avtomatikası sistemi və obyektin mühəndis sistemlərinin fəaliyyəti üçün zəruri idarəetmə siqnallarının formalaşdırılması mühafizə məqsədləri və konkret obyektin (obyektlərin) xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla seçilən yanğın qəbul-nəzarət və ya yanğın qəbul-nəzarət-idarəetmə cihazı vasitəsilə, yanğın siqnalizasiyasına nəzarət zonaları yaradılmaqla təmin edilməlidir.

12.8.5. Bir yanğın qəbul-nəzarət cihazına qoşulan yanğın xəbərvericilərinin ümumi sayı 512-dən çox olmamalıdır, eyni zamanda onların nəzarət etdiyi ümumi ərazinin sahəsi 12000 m²-i keçməməlidir. Yanğın qəbul-nəzarət cihazının sistem xətələrinin yaranmasına qarşı mühafizəsi olduqda, yaxud sistem xətası baş verdikdə yanğın qəbul-nəzarət cihazı ilə əlaqə itən yanğın xəbərvericilərinin sayı 512-dən artıq olmadıqda, bir yanğın qəbul-nəzarət cihazına 512-dən çox yanğın xəbərvericisinin qoşulmasına və onların nəzarət etdiyi ümumi sahənin 48000 m²-ə qədər artırılmasına yol verilir.

13.Müəssisələrin neft məhsullarının istehlak anbarlarının layihələndirmə xüsusiyyətləri

13.1. Bu hissənin normaları müəssisələrdə (sənaye, nəqliyyat, kənd təsərrüfatı, energetika, tikinti və s.) neft məhsullarının istehlak anbarlarının layihələndirilməsində, həmin anbarlarda rezervuarlarda və qablarda saxlanılan tezalısan və yanar neft məhsullarının ümumi həcmi Cədvəl 9-da göstərilən həddi aşmadıqda tətbiq edilir.

Cədvəl 9

Saxlanılan neft məhsulu	Müəssisənin neft məhsulları saxlanılan anbarın yol verilən ümumi tutumu, m ³	
	Yerüstü	Yeraltı
Tezalısan	2000	4000
Yanar	10000	20000

Tezalısan və yanar neft məhsullarının eyni zamanda yerüstü və yeraltı saxlanması zamanı istehlak məhsulları anbarının verilmiş ümumi tutumu cədvəl 9-da göstəriləndən çox olmamalıdır. Bu zaman gətirilmiş tutum aşağıdakı hesablamə ilə müəyyən edilir: 1 m³

tezalısan neft məhsulu 5 m³ yanar neft məhsuluna, yerüstü saxlamada rezervuarların və qabların (taranın) 1 m³ həcmi yeraltı saxlamada 2 m³ həcmə bərabər hesab edilir.

Gətirilmiş ümumi tutum müəyyən edilərkən aşağıdakılar nəzərə alınmır:

- aralıq rezervuarlar (doldurma-boşaltma estakadalarında);
- itkilərin toplanma rezervuarları;
- istehsalat və ya istehsalat-yağış kanalizasiyalarının təmizləyici qurğularında tutulmuş neft məhsulları rezervuarları.

13.2. Yaşayış və ictimai binalardan müəssisələrin neft məhsulları anbarlarına qədər məsafə bu Normaların Cədvəl 2 və 3-ə uyğun, qazanxana, dizel elektrik stansiyaları və yaşayış və ictimai binalara xidmət edən digər enerji obyektlərinin tərkibində nəzərdə tutulmuş yanar neft məhsulu anbarlarına qədər məsafə AzDTN 2.6-1*-in tələblərinə uyğun olaraq qəbul edilməlidir.

Neft məhsullarının istehlak anbarlarından müəssisələrin bina və qurğularına qədər məsafə AzDTN 2.6-3-ün tələblərinə müvafiq, qonşu müəssisələrin bina və qurğularına qədər məsafə bu Normaların 2-ci cədvəli üzrə qəbul edilir.

13.3. Neft məhsulları üçün yerüstü rezervuarlardan bina və digər anbar qurğularına qədər olan məsafə cədvəl 10-a uyğun olaraq qəbul edilməlidir.

Cədvəl 10

Bina və qurğular	Neft məhsulları üçün yerüstü rezervuarlardan məsafə, <i>m</i>	
	Tezalısan	Yanar
1. Məhsul nasos stansiyalarının, maye paylama və qablaşdırma yerlərinin bina və meydançaları	10	8
2. Qablaşdırılmış neft məhsullarının saxlanması üçün anbar binaları və meydançaları, dəmiryol sisternlərinin, avtosisternlərin doldurma-boşaltma qurğuları, neft məhsullarının paylanma kolonkaları	15	10
3. Avtosisternlər üçün tək-tək doldurma-boşaltma qurğuları (doldurma-boşaltma postlarının sayı 3-ə qədər olan)	10	8
4. Hava elektrik verilişi xətti	“Elektrik qurğularının quraşdırılması Qaydaları” üzrə	

13.4. Neft məhsulları üçün yeraltı rezervuarlarından cədvəl 10-nun 1-3-cü bəndlərində göstərilən anbarın bina və qurğularına qədər olan məsafələrin 50%-ə qədər azaldılmasına yol verilir.

Yanar neft məhsullarının yeraltı rezervuarlarından və alışma temperaturu 120 °C-dən yuxarı olan neft məhsullarının yerüstü rezervuarlarından məhsul nasos stansiyalarına qədər olan məsafələr normalaşdırılmamışdır.

13.5. Qablaşdırılmış neft məhsulları üçün məhsul nasos stansiyalarından və anbar binalarından doldurma-boşaltma qurğularına (dəmiryol sisternləri və avtosisternlər üçün) qədər olan məsafə aşağıdakılardan az olmayaraq qəbul edilməlidir:

- 10 m - tezalısan neft məhsulları üçün;

- 8 m - yanar neft məhsulları üçün.

13.6. Yerüstü rezervuarlar, neft məhsullarının qablaşdırılmış və rezervuarlarda saxlanıldığı anbar binaları, məhsul nasos stansiyaları, doldurma, qablaşdırma, dəmir yolu və avtomobil sisternləri üçün boşaltma-doldurma qurğuları və neft məhsulları üçün boşaltma (aralıq) rezervuarlarının dəmir yolu xətləri və avtomobil yollarından məsafəsi **cədvəl 11-ə uyğun olaraq qəbul** edilməlidir.

Cədvəl 11

Yollar	Neft məhsulları olan bina və qurğulardan məsafələr, m	
	Tezalısan	Yanar
1. Ümumi istifadədə olan dəmir yolu xəttinin oxuna qədər	50	30
2. Müəssisənin daxili dəmir yolları xətlərinin oxuna qədər (maye çuqun, şlak və isti külçələrin daşındığı yollardan başqa)	20	10
3. Avtomobil yollarının hərəkət hissəsinin kənarına qədər:		
-ümumi şəbəkə üçün	15	10
-müəssisə üçün	9	5

Cədvəl 11-də göstərilən məsafələrin yeraltı rezervuarlar üçün 50%-ə qədər azaldılmasına yol verilir.

Alışma temperaturu 120 °C-dən yuxarı olan neft məhsullarını qablarda və rezervuarlarda saxlamaq üçün anbar binalarından müəssisənin daxili dəmir yolu xətlərindən, eyni zamanda lokomotivləri təchiz etmək üçün maye yanacaq və yağın paylayıcı kolonkalarından olan məsafələrin DÜİST 9238-ə uyğun tikililərin dəmir yoluna yaxınlaşma əndazələri üzrə qəbul edilməsinə yol verilir.

13.7. Neft məhsullarının paylayıcı kolonkalarından müəssisənin bina və tikililərinə qədər olan məsafə aşağıdakılardan az olmayaraq qəbul edilməlidir:

- I, II və III odadavamlılıq dərəcəli binaların boşluqsuz divarlarına qədər - 3 m;
- I, II, III və IIIa odadavamlılıq dərəcəli binaların boşluqlu divarlarına qədər - 9 m;
- IIIb, IV, IVa, V odadavamlılıq dərəcəli binalara qədər -18 m.

13.8. Məhsul nasos stansiyaları və neft məhsullarını qablarda saxlamaq üçün anbar yerləşmələri digər yerləşmələrdən I tip yanğın əleyhinə arakəsmələr ilə ayrılmalıdır.

Bu arakəsmələrin qapı boşluqlarında hündürlüyü 0,15 m olan panduslu kandarlar nəzərdə tutulmalıdır.

13.9. Müəssisələrdə I və II odadavamlılıq dərəcəli istehsalat binalarında, eləcə də divar və örtük konstruksiyalarında yanğının yayılma həddi sıfır olan IIIa odadavamlılıq dərəcəli bir mərtəbəli binalarda neft məhsullarının saxlanılmasına yol verilir. Lakin saxlanılan neft məhsullarının miqdarı onların saxlanma şəraitinə uyğun olaraq 12-ci cədvəldə göstərilən normadan artıq olmamalıdır.

Yanar və tezalısan neft məhsullarının buxarlarının rezervuarlardan rezervuarların yerləşdiyi otağa çıxarılmasına yol verilmir.

Saxlama şəraiti	Neft məhsulunun miqdarı (qablarda və rezervuarlarda), m^3	
	Tezalısan	Yanar
1. Qonşu yerləşmələrdən 1-ci tip yanğın əleyhinə arakəsmə və 3-cü tip örtüklə ayrılan və xaricə bilavasitə çıxışı olan xüsusi yerləşmələrdə:		
I odadavamlılıq dərəcəli binalarda	30	150
IIIa odadavamlılıq dərəcəli binalarda	10	50
2. TLÜN 24 üzrə partlayış-yanğın və yanğın təhlükəsi Q və D kateqoriyalı I və II odadavamlılıq dərəcəli yerləşmələrdə	1	5
3. I və II odadavamlılıq dərəcəli binalarda qonşu yerləşmələrdən 1-ci tip yanğın əleyhinə arakəsmə və 3-cü tip örtüklə ayrılan və xaricə bilavasitə çıxışı olan zirzəmi yerləşmələrində	Yol verilmir	300
4. Eynilə yağ üçün rezervuarlar olan zirzəmi yerləşmələrində:		
I və II odadavamlılıq dərəcəli	Yol verilmir	400
IIIa odadavamlılıq dərəcəli.	Yol verilmir	100

13.10. İstehsalat binalarında quraşdırılmış vahid və ümumi tutumu tezalısan neft məhsulları üçün $1 m^3$ -dən, yanar neft məhsulları üçün $5 m^3$ -dən çox olan yerüstü istehlak rezervuarlarda onların fəvqəladə hallarda boşaldılması üçün məhsulların yeraltı qəza rezervuarına axıdılması və ya məhsul nasosları ilə anbarın əsas rezervuarlara boşaldılması sistemi nəzərdə tutulmalıdır.

Qəza rezervuarlarının həcmi bütün istehlak rezervuarlarının ümumi tutumunun 30%-dən və yerləşmənin ən böyük rezervuarının tutumundan az olmamalıdır.

Özaxım ilə təmin olunmuş qəza rezervuarı yeraltı olmalı və binadan kənarda, boşluqsuz divarlardan $1 m$ -dən, boşluqlu divarlardan $5 m$ -dən az olmayan məsafədə yerləşdirilməlidir. Neft məhsullarının anbarın əsas tutumlu rezervuarlarına özaxımı təmin edildikdə xüsusi qəza nəzərdə tutulmaya bilər.

Özaxım boşaltma zamanı qəza boşaltma boru xəttinin diametri $100 mm$ -dən az olmamalı və yanğının yayılma ehtimalının qarşısını alan qurğularla təchiz edilməlidir.

İstehlak rezervuarlarını qəza rezervuarı ilə birləşdirən hər bir qəza boru kəmərinə bağlayıcı qurğu olmalıdır və binadan kənarda və ya birinci mərtəbədə (adətən xaricə çıxışın yaxınlığında) quraşdırılmalıdır.

Qəza zamanı neft məhsullarını boşaldan məhsul nasosları rezervuarlardan ayrı olan yerləşmədə və ya binadan kənarda yerləşdirilməlidir.

Yağlar üçün zirzəmilərdə yerləşən rezervuarlardan qəza boşaldılması nəzərdə tutulmaya bilər.

13.11. Yaşayış məntəqələrindən kənarda yerləşən müəssisə və tikinti meydançalarında, həmçinin meşəmaterialları tədarükü ərazilərində neft məhsullarının saxlanması üçün yanar materiallardan hazırlanmış yeraltı qurğular bu qurğuların ən azı $0,2 m$ qalınlığında torpaq qatı

ilə örtülməsi (torpaq sıxlaşdırılmaqla) və yanmayan materiallardan döşəmə ilə təmin olunması şərtlə nəzərdə tutulur.

Bu qurğularda saxlanılan neft məhsullarının miqdarı tezalısan neft məhsulları üçün 12 m³, yanar neft məhsulları üçün isə 60 m³-dən çox olmamalıdır.

13.12. Müəssisənin neft məhsullarının istehlak anbarlarında rezervuarların soyudulması və yanğının söndürülməsi üçün suyun verilməsi müəssisənin xarici su kəməmindən (suyun hesablama sərfi və şəbəkənin lazımi sərbəst təzyiqi təmin edilməklə) və ya bu Normaların 11.8-ci bəndinə uyğun olaraq nəzərdə tutulmalıdır.

İstifadə olunan polad rezervuarların nominal həcmələri və əsas göstəriciləri

Cədvəl 1

Şaquli rezervuarlar

Nominal həcm, m^3	Rezervuarların əsas göstəriciləri, m			
	Stasionar örtüklü		Üzən örtüklü	
	Diametr, D	Hündürlük, H	Diametr, D	Hündürlük, H
100	4,7	6,0	—	—
200	6,6	6,0	—	—
300	7,6	7,5	—	—
400	8,5	7,5	—	—
700	10,4	9,0	—	—
1000	10,4	12,0	12,3	9,0
2000	15,2	12,0	15,2	12,0
3000	19,0	12,0	19,0	12,0
5000	21,0	15,0	22,8	12,0
10 000	28,5	18,0	28,5	18,0
20 000	40,0	18,0	40,0	18,0
30 000	45,6	18,0	45,6	18,0
40 000	56,9	18,0	56,9	18,0
50 000	60,7	18,0	60,7	18,0
100 000	—	—	85,3	18,0
120 000	—	—	92,3	18,0
Qeyd. Neft mədənlərinin mərkəzi toplama məntəqələrinin xammal rezervuar parkında texniki-iqtisadi əsaslandırma zamanı həcmi 10000 m^3, diametri 34,2 m, hündürlüyü 12 m olan rezervuarların istifadəsinə yol verilir.				

Üfüqi rezervuarlar

Nominal həcm, m^3	Rezervuarların əsas göstəriciləri, m		
	Diametr, D	Uzunluq, L	
		Yastı altlıqlı	Konusşəkilli altlıqlı
3	1,4	2,0	—
5	1,9	2,0	—
10	2,2	2,8	3,3
25	2,8	4,3	4,8
50	2,8	9,0	9,6
75	3,2	9,0	9,7
100	3,2	12,0	12,7
500	6,0	18,0	—
1000	6,0	35,8	—

Köpüklü yanğınsöndürmə sisteminin layihələndirmə xüsusiyyətləri

1. Neft və neft məhsulları anbarlarında yanğının söndürülməsini orta və aşağı qatılıqlı hava-mexaniki köpüklə təmin etmək lazımdır.

Orta qatılıqlı hava-mexaniki köpüklə yanğınsöndürmə məhdudiyyətsiz istifadə olunur.

Stasionar örtüklü yerüstü şaquli rezervuarlar üçün (yağ mazutu saxlamaq üçün istifadə edilən rezervuarlardan başqa) səyyar texnika ilə nəzərdə tutulmuş yanğınsöndürmədə aşağı qatılıqlı köpüklə laylar üzrə yanğınsöndürmə üsulunun nəzərdə tutulmasına yol verilir.

Aidiyyəti qurumların tövsiyələri əsasında müəyyən edilmiş qaydada təsdiq edilmiş və razılaşdırılmış digər yanğınsöndürmə vasitələri və üsullarından istifadə etməyə yol verilir.

2. Köpükəmələgətirici maddə məhlulunun, o cümlədən yanğının söndürülməsi üçün suyun və köpükəmələgətirici maddənin hesablama sərfi köpükəmələgətirici maddə məhlulunun verilmə intensivliyi əsasında Normaların bənd 11.10-da qeyd edilmiş hesablama söndürmə sahəsinin 1 m²-də cədvəl 2.1-ə və köpükəmələgətirici maddənin işçi konsentrasiyası cədvəl 2.2-yə uyğun olaraq müəyyən edilməlidir.

Cədvəl 2.1

Neft məhsulu	Köpükəmələgətirici maddənin məhlul vermə intensivliyi, l/m ² ·san		
	Ümumi təyinatlı	Müəyyən məqsədli	
	Orta qatılıqlı köpüklü	Orta qatılıqlı köpüklü	Aşağı qatılıqlı köpüklü
Alışma temperaturu 28 °C və aşağı olan neft və neft məhsulları	0,08	0,05	0,08
Alışma temperaturu 28 °C-dən yuxarı olan neft və neft məhsulları	0,05	0,05	0,06

3. Yanğının söndürülməsinin hesablama müddəti köpüklü yanğınsöndürmənin avtomatik sistemi üçün 10 dəqiqə, səyyar yanğınsöndürmə qurğuları üçün 15 dəqiqədir.

4. Stasionar yanğınsöndürmə sistemlərinin inersiyası üç dəqiqədən çox olmamalıdır.

5. Köpükəmələgətirici maddədən məhlul hazırlamaq üçün istifadə olunan suyun tərkibində neft və neft məhsullarının qarışığı olmamalıdır.

6. Hidravlik hesablamalar apararkən köpükəmələgətirici maddənin özlülüyünün itkilərin miqdarına təsirini nəzərə almaq lazımdır (cədvəl 2.2-ə uyğun olaraq).

Köpükəmələgətirici maddənin suda işçi konsentrasiyasına uyğunluğu aşağıdakı düsturla hesablama ilə yoxlanılır:

$$100 Q_n / (Q - Q_n) = x \pm 1$$

burada, Q_n - köpükəmələgətirici maddənin sərfi, l/san;

Q - qurğunun məhsuldarlığı, l/san;

x - köpükəmələgətirici maddənin işçi konsentrasiyası, %, (cədvəl 2.2 üzrə)

7. Bir qayda olaraq, yanğınsöndürmə sistemi üçün köpükəmələgətirici maddə cihazı kimi aşağıdakı növ köpük generatorları istifadə edilməlidir:

- orta qatılıqlı köpük üçün stasionar generator - stasionar örtüklü və pontonlu rezervuarlarda söndürmə üçün;

- orta qatılıqlı köpük üçün generator - üzən örtüklü rezervuarlarda, yerləşgələrdə söndürmə üçün.

Sənaye yanğın sınaqlarından keçmiş və müəyyən edilmiş qaydada istifadəsi tövsiyə olunan digər konstruksiyalı köpük kameralarının istifadəsinə yol verilir.

Cədvəl 2.2

Göstəricilər	Köpükəmələgətirici maddələr								
	Ümumi təyinatlı					Məqsədli təyinatlı			
	PO-1	PO-1D	PO-6K	PO-ZAI	TAES	SAMPO	Qat-qat	FOR-etol	Univer sa 1
Məhlulun bioloji parçalanması	Bioloji sərt	Bioloji sərt	Bioloji sərt	Bioloji yumşaq	Bioloji yumşaq	Bioloji yumşaq	Bioloji sərt	Bioloji sərt	Bioloji sərt
Kinematik özlülük ν , 20°C- də, $\nu \cdot 10^{-6} \text{ m}^2/\text{san}$	40	40	40	10	40	100	150	50	100
Sıxlıq, ρ , 20°C-də, $\rho \cdot 10^3 \text{ kq/m}^3$	1,10	1,05	1,05	1,02	1,00	1,01	1,10	1,10	1,30
Donma temperaturu, °C	- 8	-3	-3	-3	-8	-10	-40	-5	-10
Köpükəmələgətir ici maddənin işçi konsentrasiyası, %, codluğu aşağıdakı kimi olan sudan istifadə zamanı: 10 mq-ekv/l-ə qədər 10-30 mq-ekv/l-ə qədər 30 mq-ekv/l və artıq, dəniz suyu	6	6	6	4	6	6	6	6	6
20°C temperaturda köpükəmələgətiri ci maddənin	5 il	5 il	5 il	4 il	5 il	5 il	3 il	3 il	3 il

qabda saxlama müddəti	
-----------------------	--

8. Köpük generatorlarının sayı hesablama ilə müəyyən edilməlidir.

Köpük generatorlarının hesablama sayı köpükəmələgətirici maddə məhlulunun hesablama sərfi əsasında istifadə edilən köpük generatorunun orta məhsuldarlığına görə müəyyən edilir və böyük tərəfə yuvarlaqlaşdırılır.

Rezervuarlarda köpük generatorlarının sayı iki ədəddən az olmamalıdır.

Köpük generatorları rezervuarların perimetri üzrə bir bərabərdə quraşdırılmalıdır. Üzən örtüklü rezervuarların perimetri üzrə köpük generatorları (köpükboşaldan) arasında məsafə 25 m-dən çox olmamalıdır.

9. Köpükəmələgətirici maddə və onun məhlulunun hazırlanması üçün suyun ehtiyatı (bir yanğında məhlulun sərfi) köpük generatorlarının quraşdırılması üçün qəbul edilmiş maksimum məhsuldarlığında hesablanmış söndürmə vaxtı üçün lazım olan köpükəmələgətirici maddə məhlulunun miqdarına əsasən hesablanır.

Saxlamaq məqsədilə lazım olan köpükəmələgətirici maddə və onun məhlulunun hazırlanması üçün suyun normativ ehtiyatı bir yanğında məhlulun üçqat sərfini (stasionar yanğınsöndürmə qurğularının doldurulmuş məhlul boru kəmərləri ilə) təmin etmək şərti ilə qəbul edilməlidir.

10. Yanğınsöndürmə sistemləri üçün köpükəmələgətirici maddələrin saxlanması qatılaşdırılmış formada nəzərdə tutulmalıdır.

Köpükəmələgətirici maddə ehtiyatını saxlamaq üçün, bir qayda olaraq, iki ədəddən az olmayan rezervuar təmin edilməlidir. Miqdarı 10 m³-ə qədər olan köpükəmələgətirici maddə ehtiyatı üçün bir rezervuar nəzərdə tutula bilər.

Miqdarı 10 m³-dən çox olan köpükəmələgətirici maddə ehtiyatını saxlamaq üçün arakəsmələrlə hər birinin tutumu 10 m³-dən çox olmayan bölmələrə bölünməsi şərti ilə bir neçə rezervuarın nəzərdə tutulmasına yol verilir.

11. Stasionar yanğınsöndürmə qurğularının məhlul boru kəmərləri şəbəkəsində sərbəst təzyiq yanğın zamanı 60 m-dən çox və stasionar quraşdırılmış və ya yanğınsöndürən şlanqın köməyiylə birləşdirilmiş orta qatılıqlı stasionar köpük generatoru və ya orta qatılıqlı köpük generatoru tipli köpük generatorlarının qarşısında 40 m-dən az olmamalıdır.

12. Neft və neft məhsulları anbarında stasionar avtomatik və mexaniki yanğınsöndürmə sistemlərindən istifadə edildikdə ümumi nasos stansiyası və məhlul boru kəmərləri şəbəkəsi layihələndirilməlidir.

13. Rezervuarlar parkında və ya hər iki tərəfdən doldurma-boşaltma qurğuları ilə təchiz edilmiş dəmir yolu estakadalarında yanğının söndürülməsi üçün yanğınsöndürmə su və məhlul boru kəmərlərinin (daimi məhlul doldurulmuş və ya quru) şəbəkələri ayrı-ayrı bina və qurğulara (o cümlədən, avtomatik yanğınsöndürmə qurğuları ilə təchiz edilmiş rezervuarlara) tərəf dalanlı keçidlərlə dairəvi şəkildə layihələndirilməlidir.

Şəbəkələr rezervuarlar parkının xarici bəndindən (və ya qoruyucu divarlardan) kənarda və estakadanın dəmir yollarından 10 m-dən az olmayan məsafədə çəkilməlidir.

Həcmi 10000 m³ və daha çox olan yerüstü rezervuarların, həmçinin məhlul boru kəmərlərinin dairəvi şəbəkəsindən 200 m-dən çox məsafədə yerləşən anbar tikili və qurğularının hər birinə yanğının söndürülməsinə hesablanmış tam sərfiyyatı vermək üçün

məhlul boru kəmərlərinin dairəvi şəbəkəsinin müxtəlif hissələrindən iki ədəd dalanlı keçidlər nəzərdə tutulmalıdır.

Məhlul boru kəmərlərinin dalanlı hissələrinin uzunluğu 250 m-dən çox olmamalıdır.

Məhlul boru kəmərlərinin çəkilməsi bir qayda olaraq, idarəetmə qovşaqları və yanğın hidrantları üçün ümumi quyuların quraşdırılması ilə yanğına qarşı su kəməri ilə bir xəndəkdə nəzərdə tutulmalıdır.

***Qeyd.** Hidrantlar arasında məsafə hesabla müəyyən olunur və aralarındakı maksimum məsafə 150 metrədən artıq olmamalıdır. Yeraltı yanğın hidrantlarının əsas parametrləri, ölçüləri, texniki tələbləri, qəbulu və sınaq qaydaları DÜİST 8220-nin tələbləri üzrə qəbul edilməlidir.*

14. Quyuların qrunt suları ilə su basması ehtimalı olan ərazilərdə elektrik ötürücülü siyirtmələrdən istifadə edilərkən siyirtmənin elektrik ötürücüsü yer səviyyəsindən yuxarı qaldırılmalı və qoruyucu örtüklə örtülməlidir.

Qışı sərt keçən ərazilərdə elektrik ötürücülü siyirtmələr isti örtüklərdə yerləşdirilməlidir.

MÜNDƏRİCAT

1. Tətbiq sahəsi.....	1
2. Normativ istinadlar.....	1
3. Əsas anlayışlar.....	2
4. Ümumi müddəalar.....	3
5. Baş plan.....	5
6. Rezervuarlar parkı.....	12
7. Qablaşdırılmış neft məhsullarını saxlamaq üçün anbar bina və qurğuları	15
8. Doldurma-boşaltma estakadaları.....	16
9. Maye paylama qablaşdırma yerləri.....	17
10. Neft və neft məhsullarının çəkilib vurulması üçün nasos stansiyaları (məhsul nasos stansiyaları).....	17
11. Yanğınsöndürmə.....	18
12. Elektrik təchizatı, yanğın siqnalizasiya qurğuları, rabitə və xəbərdarlıq tələbləri.....	22
13. Müəssisələrin neft məhsullarının istehlak anbarlarının layihələndirmə xüsusiyyətləri.....	24
Əlavə 1 (təvsiyə olunan)	29
Əlavə 2 (təvsiyə olunan)	31